

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

P. Kurpershoek, Assen

Wat is de mens...

„...Toch hebt Gij hem bijna goddelijk gemaakt..” (Psalm 8:6)

Daar word je wel even stil van, want wat de dichter van Psalm 8 over de mens zegt is niet gering! „...*bijna goddelijk..*” en „...*met heerlijkheid en luister gekroond..*” Je zou er verlegen van worden als je met deze woorden in de hand voor de spiegel staat en naar jezelf kijkt. Dat ben ik dus: „...*bijna goddelijk..*” en „...*met heerlijkheid en luister gekroond..*” En dat is niet alleen van mijzelf gezegd, maar ook van mijn burens in de straat en in de kerkbank. Wat een hoge status. En wat een eervolle taak brengt dat met zich mee.

Heersen

De psalmdichter gebruikt daarvoor het werkwoord „...*heersen..*”. Heersen over de schepping. Het werk van Gods handen wordt in onze handen gelegd. Heel de schepping ligt aan onze voeten (vers 7), „...*schapen en runderen altgeder en ook de dieren des velds de vogelen des hemels en de vissen der zee..*” Dat alles heeft de HERE aan mensen gegeven om daarover te heersen. De psalmdichter zegt dat tegen Israël, Gods eigen volk, dat, omringd door heidenvolken, de opdracht had anders te zijn, apart, heilig. Dat aparte uitte zich met name in de houding tegenover natuur. Psalm 8 onderstreept wat in de scheppingsgeschiedenis al blijkt. Alle natuurverschijnselen zijn niet iets om bang voor te zijn en dan te gaan vereren, nee, de natuur is niet goddelijk. Want de Here God zit niet in de natuur, maar Hij staat er achter, Hij is de Schepper van alle dingen. Je hoeft er dan ook niet bang voor te zijn, je mag er niet voor buigen, integendeel, natuur moet voor jullie buigen. Dat moet vandaag in christelijke kring nog steeds met kracht gezegd worden, nu de new-age beweging ons wil wijsmaken, dat mensen, dieren en dingen samen deel uitmaken, van één samenhangend, goddelijk, systeem. Als mensen dat systeem doorbreken, door te gaan heersen over dingen en dieren, komt daar niets dan ellende van. Kijk maar naar milieuvervuiling. Nee, zegt Psalm 8, de mens is „...*bijna*

goddelijk..” en „...*gekroond met heerlijkheid en luister..*” De mens en niet de dieren en dingen zijn bijna goddelijk. Daarom is de mens heerser over dode en levende natuur. Dat mag voor wetenschappers een stimulans zijn om door te gaan met onderzoeken en ontdekken, bedwingen van de natuur, tot heil van de mensheid. Maar, zegt u, hebben de new-age denkers dan geen gelijk als ze erop wijzen dat vele eeuwen wetenschap en techniek ons de erfenis van verziekt milieu en gemorrel aan menselijk leven, dreigen na te laten? Zeker, daarin hebben ze gelijk, groot gelijk zelfs. Maar ze hebben geen gelijk, als ze zeggen, dat dat komt doordat mensen het goddelijke in de natuur hebben veronachtzaamd. Want we leren van de Schrift, dat het komt doordat mensen God hebben veronachtzaamd.

Grenzen

We zijn psalm 8 vanuit het midden gaan lezen, beginnend bij dat positieve mensbeeld: bijna goddelijk, heerser over dieren en dingen. Zo mag de mens de schepping te lijf gaan, ontdekkend onderzoekend en bedwingend. Zo mag de mens zijn eigen leven te lijf gaan. Hij mag het naar zijn hand zetten, regelen en richting geven, ervoor vechten, niet bij de pakken van lijden en dood gaan neer zitten. Dat staat in het centrum van de 8e psalm. Dat krijgt een zwaar gewicht en dat is ook in onze tijd nodig. Maar teruglezend naar het begin van de psalm stuiten we toch ook op grenzen. Niet dat aan de grootheid van de mens als bijna goddelijk en heerser over de schepping wordt afgedaan, maar de psalmist wil ons bewaren voor hoogmoed. Dat grenzen stellen begint al bij het woordje „...*bijna..*”, „...*bijna goddelijk..*”. Letterlijk staat er: 'weinig minder dan goddelijk'. Al scheelt het blijkbaar niet veel, wij zijn God niet!

Verwondering

Verder teruglezend zien we hoe de psalmist ons nog kleiner maakt: „...*Aanschouw ik het werk van uw vingers, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt, wat is de sterfeling, dat U om hem denkt; het mens-kind, dat U naar hem omziet..*” (vers 4,5). Wie komt, kijkend naar de met sterren bezaaide hemel op een wolkeloze avond, niet onder de indruk van Gods scheppingsmacht? „...*Wat is de mens..*” Wie ben jij sterfeling nou helemaal, lijkt de sterrenhemel ons toe te roepen, jij stofje aan een weegschaal, jij speldeknoopje in Gods schepping. Kijkend naar de indrukwekkende sterrenhemel, moet het ons hogelijk verbazen, dat HERE ons mensen zo hoog heeft en houdt. Die verbazing zal ons bescheiden moeten maken. Niet om te zeggen,

34e jaargang – nr. 17.
17 augustus 1990

In dit nummer

- 292 H. de Jong
Woekeren met het ene talent (4, slot)
- 294 W. Smouter
Huisbezoek aan jongeren (2)
- 296 D.W.L. Milo
Levende stenen – en diep water
- 298 E.W. Schaeffer-de Wal
Het verstoorde evenwicht
- 300 H. Algra
Medische ethiek en medische technieken (3)
- 302 K. Holwerda
Het kinderlied in de eredienst

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

o, het is dus niet waar, dat wij op een haar na goddelijk zijn, want dat zijn we wel. Maar juist de verwondering daarover zal ons voorzichtig en bescheiden moeten maken als we Gods schepping steeds verder onderzoeken en onderwerpen. Die verwondering is de tweede zekering die de dichter inbouwt om menselijke hoogmoed de kop in te drukken.

Afhankelijkheid

Nog verder teruglezend naar het begin van de psalm stuiten we op die bekende kinderen en zuigelingen. Je vraagt je af: wat blijft er dan over van dat „...bijna goddelijk...”, dat heerser-zijn over de schepselen van God? Dit: dat ons bijna-goddelijk-zijn wel betekent, dat we ons tegenover de dieren en dingen goed kunnen redden, maar niet dat we ons tegenover God kunnen handhaven. Tenzij we bij al onze grootheid en bijna-goddelijkheid tegenover de schepping, als kinderen en zuigelingen zijn tegenover de Schepper. Wat dat inhoudt laat zich makkelijk raden. Wie ooit heeft gezien hoe een baby of peuter zich gedraagt vlak voor het te eten krijgt, begrijpt het. Uitgestrekte armpjes, enthousiaste geluidjes, met heel z'n wezen gericht op moeder of vader, die eten zal geven. Volkomen afhankelijk van die ouderlijke zorg voor zijn leven. Zo leeft een mens voor God, in volstrekte afhankelijkheid van Hem. In die afhankelijkheidsrelatie ligt de kracht van de mens. Niet zijn bijna-God-zijn, maar zijn afhankelijk-van-God-zijn verleent hem goddelijke kracht: „...Uit de mond van kinderen en zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest...”. Dat is de belangrijkste beveiliging tegen vergoddelijking van de mens. Want tegenover de schepping is hij alleen heel wat mans, als hij voor God wordt als een

weerloos en volkomen afhankelijk kind. De kracht van ons bijna-goddelijk-zijn wordt in zwakheid openbaar, in volkomen afhankelijkheid van Hem, die ons onze bijna-goddelijkheid heeft verleent. Dus als wij in de laboratoria van de wetenschap, maar ook op school en in huis, tuin en keuken onze macht over de schepping uitoefenen, laat het dan altijd zijn in het besef van afhankelijkheid van God. Want alleen in dat geloof kunnen wij kwaad, dat zich in schepping tegen God verheft baas blijven. Dan zal alles wat God bestrijdt verstommen, er het zwijgen toe doen (vers 3). Sterk zijn in kinderlijke afhankelijkheid van God de Vader. Dat is de weg, waarop de grote Zoon van God ons is voorgegaan. Hij, die kinderlijk-afhankelijk bad, in Gethsemane bijvoorbeeld, maar die ook de schepping aan zich onderwierp, zieken genas, stormen bedwong en dood en lijden overwon.

Lijst

„...O HERE, onze Heer, hoe heerlijk is uw naam op de ganse aarde...”
Met deze woorden begint en eindigt de psalm. Ze vormen als het ware de lijst, waarin alles wat over de mens gezegd wordt, is gevat. Vanuit het belijden van Gods grootheid gaat het naar het spreken over menselijke grootheid en vandaar voert het terug naar Gods grote naam en faam over de hele aarde. Dat is wat de psalmdichter ons wil leren: wie de lof wil zingen van de menselijke mogelijkheden moet beginnen en eindigen met de lof van God. Alleen dan kunnen wij mensen Gods schepping veilig beheren en beheersen: „...O HERE, onze Heer, hoe heerlijk is uw naam op de ganse aarde...”

Voor de kinderen

Jeanette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Elektrisch licht

Het is donker en ik schrijf bij het licht van twee kaarsen. Nee hoor, het is geen kerstfeest. Ik heb die kaarsen aangedaan omdat de lamp het niet doet. Elke dag om ongeveer zes uur is het hier donker. Dan doen we het licht aan, gewoon net als jullie. Alleen... soms doen die lampen het niet. Als het erg geregend heeft bijvoorbeeld, gaat er wel eens een leiding kapot. Ik denk dat dat vandaag ook is gebeurd. We hadden net gegeten. Jonathan en Matthijs waren zich aan het uitkleden en Gersom zat op de W.C. Ik zette de borden in de keuken en Dick, die de jongens altijd wast 's avonds, was op weg naar de badkamer. Toen opeens: Pats! alles donker. „Hé!!” schreeuwde Gersom op de W.C. heel hard. „Wacht maar. Blijf zitten waar je zit en verroer je niet,” riep ik. Ik stond het dichtst bij het kastje waarop de kaarsen en lucifers liggen.

Maar Dick deed niet wat ik zei. Hij voelde langs de muur en schuifelde zo naar zijn studeerkamer. In de bovenste la van zijn bureau ligt een zaklantaarn. Het was verschrikkelijk donker, want buiten zijn ook alle lichten uit. Maar niemand was bang, het gebeurt wel vaker. Jonathan en Matthijs begonnen te stoeien samen. „Pas op,” riep Dick, „straks doen jullie je zeer.” Hij had de zaklantaarn al te pakken. „Ik zit op de WC”, riep Gersom, maar dat waren we niet vergeten hoor. De kaarsen brandden nu ook, ik liep ermee naar Jonathan en Matthijs. Afwassen ging niet, want onze waterkoker werkt niet zonder elektriciteit. Ik kon ook niet koken want ons fornuis werkt ook op elektriciteit. Maar dat gaf niks, ik wou helemaal niet koken. Als er mensen komen eten ben ik altijd een beetje bang dat er zoiets gebeurt. Stel je voor dat ik een pizza maak en het fornuis gaat na eventjes uit... Wie luster nou een pizza die niet gaar is?.. Maar vanavond

hoefde er niets in de oven. Ik maakte koffie op het gasbrandertje, dat je ook kunt gebruiken bij het camperen. Eigenlijk is het wel een beetje gezellig, zo in het donker. Dick las een verhaal voor, Matthijs mocht de kaars vasthouden.

De mensen die niet in de stad wonen hebben nooit electriciteit. Hoe die dat dan doen 's avonds? Ze gaan heel vroeg naar bed. Eerst koken ze eten op een vuurtje tussen drie stenen, dan hebben ze licht van het vuur. Als het eten op is gaan ze allemaal naar bed. De vaders, de moeders en de kinderen. 's Morgens vroeg, als de lucht een beetje roze wordt, staan ze weer op. Mensen die 's avonds nog willen werken of lezen, moeten lampen kopen met olie of kaarsen. Maar dat is voor veel mensen te duur. Hè, mijn ogen gaan prikken van het schrijven bij kaarslicht. En Dick heeft altijd zoveel boeken tegelijk open liggen, die heeft ook niet genoeg licht zo. Wij moeten ook maar gaan slapen. Floep... Wat is dat nou? Alle lichten weer aan. Matthijs begint te mopperen. Hij sliep al lang, maar opeens is het zo licht in zijn kamer. We hadden vergeten de lamp uit te doen.

Pastorale Notitie

G. van den Brink, Veenendaal

Echt samen

Het gesprek met jongelui die gingen samenwonen heb ik altijd moeilijk gevonden. Ik denk dan aan jongelui die discipelen van de Here Jezus willen zijn en die elkaar voor 't leven trouw hebben beloofd. Maar de gang naar het gemeentehuis vonden ze niet nodig.

Ik wil niet proberen in dit korte stukje een bijdrage te leveren aan het gesprek met deze jongeren. Het gaat me nu om de wijze van benadering. In mijn Rotterdamse periode hadden we het bekende stuk van de kerk van Amsterdam overgenomen. We vonden het voor sommigen wel een beetje zwaar, maar het was

compleet en wijs en het kon goed dienen. We spraken af het elke twee jaar opnieuw in de kerkbode af te drukken. Maar telkens ontdekten we dat we weer te laat waren. Wij waren vergeetachtig en de jongelui zijn er vroeg bij tegenwoordig. Voor me ligt nu een stuk van de kerkeraad van Eindhoven. Die constateert tot zijn spijt dat het „samenwonen meer dan incidenteel voorkomt en niet meer algemeen afgewezen wordt”. Deze kerkeraad neemt als leidraad een stuk van de Ned. Geref. Kerk van Groningen, en zegt: „De kerkeraad is op bijbelse gronden van mening dat het niet goed is, wanneer man en vrouw als gehuwden samenleven, maar afzien van de wettelijke vastlegging daarvan, onder getuigen, voor de burgerlijke overheid als Gods dienaar en van de daarmee door haar geboden rechtsbescherming”. De verklaring van Eindhoven lijkt me uitstekend, maar het zal met dit stuk gaan als met dat van Amsterdam in Rotterdam: het wordt vergeten. De moeite is om de zaak levend en in gesprek te houden. Daarom ben ik erg wijs met de methode die de Christelijke Gereformeerde Kerkeraad van Emmen koos, (ds. A. Hilbers jr.). Die schreef een kleine brochure onder de titel 'Echt samen' (12 blz). Het vlugschriftje is opgezet als brief aan „mensen, die zonder officieel te zijn getrouwd, samen willen (gaan) wonen, maar die oprecht van plan zijn voor altijd bij elkaar te blijven”. Al die mensen krijgen het brochure'tje als brief toegezonden. Daarna komen de ouderlingen er over praten. Tot zover is er methodisch gezien,

nog niet zoveel nieuws aan de hand. Het nieuwe ligt daarin dat deze brief als brochure toegezonden wordt aan alle jongelui van 16 jaar en ouder, omdat „onze jeugd al heel vroeg in aanraking komt met de onbijbelse ideeën over het samenleven van man en vrouw die in de huidige samenleving bestaan”. Trouwens de hele gemeente krijgt het op tafel. En verder blijft het boekje natuurlijk permanent op de boekentafel liggen en de voorraad wordt telkens aangevuld.

Over de inhoud van de brief-brochure kan ik kort zijn. Het fijne is dat taal en stijl heel aansprekend zijn, en zelfs voor jongelui van zestien jaar geschikt. Dat de kerkeraad bij zijn duidelijke positiekeus toch heel voorzichtig manoeuvreert, mag blijken uit het sympathieke slot van hoofdstukje één, waar de kerkeraad schrijft: „We zouden het heel erg vinden, wanneer wij fouten zouden maken, waardoor jullie van het Evangelie, of zelfs van de Here Jezus vervreemd zouden raken”. Tenslotte probeer ik voor mezelf onder woorden te brengen, waarom ik het gesprek met deze jongeren zo moeilijk vindt. Niet alleen omdat je met verliefde mensen moeilijk redeneren kunt. Maar sterker nog, omdat ze de schoonheid van het boek Hooglied voor het eerst existentieel beleven, zodat je 'argumenten' (?) krijgt als: „Ik heb nooit geweten dat dit zo mooi is! Kan zoiets moois verkeerd zijn? Maar we bidden toch? En we blijven elkaar trouw! Ik kan gewoon niet anders! O die kerk met haar oude tradities! Wanneer worden we daar eens van verlost?”

H. de Jong, Zeist

Woekeren met het ene talent (4, slot)

Respekt

Aanleiding tot deze artikelen was het bericht over de samenspreking tussen de nederlands gereformeerde en de vrijgemaakte gereformeerde kerkeraden in Enschede-Noord. Wat daarvan te denken? Zullen wij hun initiatief volgen? Ik meen op te merken dat wat daar in Enschede van de grond gekomen is in onze kerken niet op algemene weerklank stuit. En dat niet omdat onze mensen de eenheid met de vrijgemaakten onder geen voorwaarde zouden begeren maar omdat zij samenspreken op de Enschedeese manier perspektiefloos vinden. En dat is het ook. Om als kerken samen te spreken is een wederzijds respect wel een minimumvereiste. Dat respect is er van de zijde der vrijgemaakten voor ons niet. Zeker, men respecteert ons wel als christenen. In de tussenchristelijke verhouding is wel enige verbetering gekomen sinds de veroordeling van ds. Hoorn. Men erkent nu dat er buiten de enig ware kerk zaligheid is en dat er dus buiten de vrijgemaakte kerken christenen zijn. De tijd dat er tot op begrafenis-bijeenkomsten toe tot vrijmaking werd opgeroepen – een logisch uitvloeisel van de enig-ware-kerk-leer – is voorbij, uitzonderingen daargelaten. Zelfs wordt nu toegegeven dat er tijdelijk op een plaats twee ware kerken kunnen bestaan. Maar het zijn toch alleen de christelijke gereformeerde kerken die van deze standpunt-oprekkings profiteren. Voor de nederlands gereformeerde kerken heeft men niet anders dan grote verachting. Men ontziet zich niet leden, groepen van leden en zelfs gemeenten uit dat kerkverband los te weken. Dat zo'n kleine kerkgemeenschap daardoor wel eens in financiële moeilijkheden zou kunnen komen omdat er toch gezamenlijke verplichtingen zijn aangegaan, kan hun geen lor schelen. Men heeft het immers op onze kerkelijke ondergang voorzien. „Komt, laten wij hen als volk verdelgen, zodat aan de naam 'nederlands gereformeerd' niet meer gedacht wordt” (vrij naar Psalm 83). Elke verzwakking is dus welkom. Stad en land reist men af om tegen ons te waarschuwen. Kerken met welke zij willen samengaan moeten alle banden met ons verbreken. Gaat een lid van hen naar ons over dan achtervolgt men hem met de kerkelijke tucht. Onze studenten mogen niet aan hun universiteit studeren en promoveren zit er zelfs voor onze daar afgestudeerden niet in. Wat we theologisch klaarmaken wordt nog geen plaatsje in de litera-

tuurlijst van hun publikaties waardig gekeurd.

Het geweten

Ik roddel niet, dit zijn feiten. Een kerk van ons die met zo'n kerk gaat samenspreken moet weten waar ze aan begint. Ze zit niet als evenwaardige partij tegenover de ander. Ook als wel eens even die schijn gewekt wordt, het is in feite niet zo. De werkelijke figuur is die van de schuldige tegenover zijn rechter. Ik vind de vrijgemaakte kerken respektabele kerken met heel veel goede dingen, maar naar ons toe hebben ze duidelijk een blinde vlek: ze zien ons absoluut niet zitten. Gevoelsmatig heeft men met ons meer moeite dan met de synodaal-gereformeerde kerken. Ouders wier kinderen zich als lid bij ons aansluiten reageren daarop soms zelfs heftiger dan wanneer ze puur onkerkelijk worden. Uiterst pijnlijk. Hoe zou dat toch komen? Ik houd het erop dat hun geweten tegenover ons nog steeds niet tot rust gekomen is. Van de verschillen tussen ons die in christelijke zin niet eens groot zijn moet daarom telkens een overdreven voorstelling worden gegeven. De maatregelen van destijds tegen ons moeten achteraf nog in hun juistheid schitteren. Vandaar ook het voortdurende gejaag achter onze vermeende afvalligheden aan: zie je wel dat we toen niet tegen windmolens gevochten hebben? Je krijgt herhaaldelijk de indruk dat ze nog altijd zichzelf moeten overtuigen. Werkzaamheid van het geweten dus. Ja, en ook nog dit: wij zijn de streep door hun enig-ware-kerk-rekening omdat wij met een andere invulling van het gereformeerd-zijn komen dan zij, een invulling die intussen toch onmiskenbaar gereformeerd is zoals ik heb geprobeerd duidelijk te maken. Hoe doorbreken we dit alles toch eens en hoe komen we met hen tot een dragelijker verhouding? Het helpt ook al niet wanneer wij elkaar bezwerend toespreken ons van hun opvattingen en tradities niet te ver te verwijderen: niet doen, anders wordt grote zus boos, – want grote zus is gewoon boos op ons ongeacht hoe wij ons gedragen. We kunnen (ook) daarom maar beter onszelf blijven. En als zus lief ons al prijst dan geldt dat altijd individuen uit onze kerken, nooit onze kerken zelf en de ondertoon is dan ook duidelijk merkbaar: die persoon is goed, die hoort dus bij ons. 'Dus', want naar ons toe zijn de vrijgemaakten zichzelf tot maat-

Bitter

Ik merk dat er in mijn schrijven een bittere toon is gekomen. Ik wil ook wel zeggen hoe dat komt. Ik ben geïrriteerd over het hautaine geschrift van dr. W.G. de Vries, 'De Vrijmaking in het vuur' (1990, nr. 12 in de serie 'Woord en Wereld'), waarin het gaat over het ontstaan van de nederlands gereformeerde kerken in de zestiger jaren. Dit boekje zal in ons blad nog besproken worden maar dat verhindert mij niet er ook een opmerking over te maken. Of eigenlijk twee. Eerst dit. Wanneer De Vries een beeld ontwerpt van de nederlands gereformeerde kerken zoals die vandaag reilen en zeilen wordt in het notenmateriaal niet eenmaal naar een nederlands gereformeerd orgaan verwezen. Ook niet naar het blad Opbouw dat toch voor het ontstaan en het voortbestaan van de nederlands gereformeerde kerken tamelijk kenmerkend is. Alle informatie over ons wordt ons via vrijgemaakte publikaties of via citeringen uit ongenoemde periodieken. Zo lees ik op p. 94: „In 1983 schrijft drs. W.G. Rietkerk enige artikelen in Opbouw, waarin hij de Dordtse Leerregels bestrijdt...” Geen verwijzing naar een vindplaats volgt. Wat ds. Rietkerk nu precies geschreven heeft is zeker niet belangrijk. En dat is niet de enige keer. Ook mijn referaat voor de jaarvergadering van Opbouw wordt wel genoemd (p. 97), maar degene die zich afvraagt wat die De Jong daar nu precies beweerd heeft wordt niet geholpen met een verwijzende noot. In de lijst van de verwijzende noten kom je slag op slag de Reformatie tegen, maar Opbouw – ach, dat is maar zo'n blaadje. Verachtelijk wordt het een plaats ontzegd. En wat nederlands gereformeerde schrijvers daarin naar voren brengen, het is de moeite niet waard. Ze zijn toch fout. Let wel, deze auteur durft zich in zijn voorwoord onpartijdig te noemen. Maar ergerlijker is het volgende. Tot drie maal toe kom ik in deze brochure de kenschetsing tegen die De Vries zich tegenover onze kerken veroorlooft: „een huis dat tegen zichzelf verdeeld is”, eenmaal met de toevoeging: „Volgens Christus zal zo'n huis niet kunnen bestaan (Marcus 3:25)” (de pp. 93, 94 en 98). Ziezo, daar zit dan deze Jona onder zijn veilige bladerdak af te wachten tot het Nivev van de nederlands gereformeerde kerken ondersteboven gekeerd zal worden. Laat hij maar oppassen dat de wonderboom boven zijn eigen hoofd niet verdort. Wie

meent te staan zie toe dat hij niet valle. Nota bene, Christus geeft dit scherpe oordeel als Hij het heeft over het rijk van satan. Dat zal innerlijk verdeeld als het is geen stand kunnen houden. Nu weet ik wel, je kunt deze woorden van de Meester uit dat belaste verband waarin ze staan uitlichten en op zichzelf nemen als een algemene waarheid. Laten we hopen dat het zo bedoeld is. Intussen kunnen de gedachten niet nalaten dit verband met het rijk der duisternis erbij te betrekken. Dat heb je zo bij enige kennis van de bijbel. En dan komt wat De Vries schrijft schrijnend en grievend over.

Kom nou!

Is het nu werkelijk zo dat als je je wat vragen veroorlooft over belijdenis en kerkorde en zo, geschriften die lange eeuwen terug opgesteld zijn, en er ontstaat daarover begrijpelijke en nodige discussie, je onmiddellijk een huis wordt dat tegen zichzelf verdeeld is? Dan kan er toch niets in bespreking genomen worden? Is het verder zo dat in eenzelfde kerkverband alle kerken een precies gelijke praktijk van inrichting moeten hebben? Dus in Lutjebroek niet anders dan in Amsterdam? Dat is toch niet reëel? Je veroordeelt jezelf als kerken dan toch tot een starre eenvormigheid? Bij elke discussie en elk verschil in praktijk immers kan dat mes op tafel gegooid worden: „huis tegen zichzelf verdeeld”. De woorden zouden zelfs als titel kunnen dienen voor de rubriek 'ingezonden' van het Nederlands Dagblad waaruit toch ook nog al wat verscheidenheid van mening blijkt. Het valt me trouwens toch op hoe mensen onder één konfessionele hoed diepgaand met elkaar van mening kunnen verschillen. Neem nu Schilder en Janse over wie het de laatste tijd nogal eens gaat. Wat liepen de houdingen van die twee wijd uiteen in de oorlogstijd! Voor de dagelijkse levenspraktijk van toen was wat zij zeiden dermate tegengesteld dat de mensen daardoor in de grootste verwarring konden komen en ook wel gekomen zijn. Ik bedoel, het was niet zomaar een academisch verschil van mening. Toch waren ze allebei zeer gereformeerd en trouwe aanhangers van de Drie Formulieren van Enigheid. Zou dat er niet op wijzen dat degenen die van zulke formulieren de 'enigheid' der kerk verwachten bedrogen uitkomen? Van die drie formulieren zijn de eerste twee ook niet als formulieren van enigheid gemaakt. Ze zijn

tot die ondragelijke funktie pas later 'verheven'. Nee, geloofseenheid is een geheimenis en als zodanig een eigen werk van de Heilige Geest. Wanneer je de bewaring van dit grote goed uitbesteedt aan menselijke geschriften, hoe goed ook, dan „stel je vlees tot je arm”, zoals mijn goede vader op z'n jeremiaans (17:5) placht te zeggen. Maar (om terug te keren tot ons onderwerp) nodige en nuttige discussies met daaruit voortvloeiend verschil in praktijk doodslaan met de kreet „huis tegen zichzelf verdeeld”, – kom nou! Ja, zal De Vries zeggen, binnen het kader van konfessionele en kerkordelijke overeenstemming is er vrijheid van discussie. Maar het voorbeeld van Schilder en Janse toont aan dat een verschil van mening zo diep kan gaan dat die konfessionele of kerkordelijke eenheid niet meer relevant is. Laat iemand van de vrijgemaakten nu eens een eerlijk antwoord geven op de volgende vraag: wat is erger, dat binnen een kerkverband de ene gemeente vrouwelijke ambtsdragers heeft en de andere niet of dat binnen datzelfde verband de ene geestelijke leidsman meende in verzet te moeten gaan tegen de bezetter en de andere voorlichter van mening was dat onderwerping aan de Duitsers geboden was? Het laatste was toch voor de christelijke levenspraktijk veel ingrijpender? Toch kon je dat verschil niet konfessioneel of kerkordelijk benaderen. Het onttrok zich aan die controle, zoals dat vandaag met meer saillante geloofspunten het geval is. Neem nu alleen het onderwerp 'Israël' maar...

Onze eer

Wij hebben verschillen en wij praten er openlijk over. Bijvoorbeeld in Opbouw. Het gaat bepaald niet over pietluttigheden zoals de vraag wie nu precies de auteur van de Brief aan de Hebreeënen is. Nee, we discussiëren over de vrouw in het ambt, over het duizendjarig rijk, over de vraag hoe het geloof dat de bijbel Gods betrouwbare woord is te rijmen valt met **alles** wat de Schrift (over zichzelf) zegt. Ik doe maar een greep. En op alle punten die aangesneden worden staan de kolommen van ons blad open voor de tegenstem. Nee, we gaan hier niet prat op, we denken alleen dat het nodig is. Het is onze eer het zo te doen dat iedere welwillende toehoorder of meelezer zal moeten erkennen: het gaat daar christelijk toe, met grote liefde tot God en de naaste. Niet dat

we dit gegrepen hebben maar wij jagen ernaar. We hopen dat de mensen zo vertrouwen zullen krijgen in onze kerken omdat daarin serieus wordt ingegaan op echte vragen en omdat daar niet heengegetut wordt om punten van de leer en van de levenspraktijk die al eeuwen lang pijn veroorzaakt hebben. Moeten we daarmee ophouden? Wat is het alternatief? Dat er een tegenstelling groeit tussen ambt en gemeente omdat het ambt weigert in te gaan op problemen waar de gemeente mee zit. Om konkreet te zijn: dat er een wereld van verschil ligt tussen de sfeer op een vrijgemaakte studentenkonferentie en die in een boek als van dr. De Vries. Kijk, voor die gapende kloof tussen de 'officiële' kerk en haar subcultuur, daar zijn wij vuur-bang voor. Inderdaad hebben wij verschillen, maar dr. De Vries moet zich niet in ons vergissen. Wel degelijk zijn wij een in de Heer en bovendien onmiskenbaar gereformeerd. Ik zou De Vries dan ook willen vragen op te houden met zijn onheilsprofetieën als zou een voortbestaan er voor ons niet inzitten. Eerlijk gezegd, wij nemen dat van onze mede-christenen en naaste kerkelijke burens niet. Wij worden er verdrietig van en zichzelf maakt hij er belachelijk mee omdat het geen weerklank vindt bij Gods echte kinderen. Wat nu, zouden zij wel en wij niet staan onder de belofte dat de Here zijn kerk zal bewaren? Het is waar dat wij deze belofte dagelijks verzondigen maar welke kerk zou durven beweren dat ze de vervulling ervan verdient? Natuurlijk, het standpunt van dr. De Vries brengt mee dat hij ons kritiseert. Daar heb ik geen moeite mee. Wanneer het een goede kritiek is die hij levert en niet zomaar een 'afval'produkt (o, wat zijn die nederlands gereformeerden toch avallig!) waarvan er twaalf in een dozijn gaan dan zal ik er met belangstelling kennis van nemen. Wij zijn echt niet zo zelfvoldaan dat wij mensen het zonder anderen af te kunnen. Maar een beetje respect voor onze kerken, – ja, op mijn verlanglijstje naar de vrijgemaakten toe staat dat bovenaan. Zolang dat respect ontbreekt is samenspreking zinloos, erger, zal zelfs samenwerking op punten waar dat ondanks kerkelijke gescheidenheid mogelijk is niet van de grond kunnen komen. Terwijl wij elkaar nodig hebben.

W. Smouter, Rijswijk

Huisbezoek aan jongeren (slot)

De vraag is natuurlijk, wat we met onze kennis van de leefwereld van jongeren doen. Er zijn mijns inziens drie mogelijkheden:

Negeren?

Je kunt in de eerste plaats er aan voorbij gaan. Je kunt deze kennis negeren en zeggen: wij hebben altijd ons werk gehad als ouderlingen; daar gaan we gewoon mee door want dat is onze opdracht. Dat kan een hele tijd succesvol verlopen, want bij ons zal de doorwerking van algemene trends altijd wat trager verlopen dan in de grote oecumenische kerken. Gelukkig is het best waar, dat ook de kerkverlating in onze kerken langzamer en gematigder verloopt dan in andere kerken. Maar het nadeel van deze reactie is: het gaat goed tot het fout gaat. En dit negeren van de feiten gaat bij sommige van onze leden al heel gauw fout. Er zijn in de gemeente altijd bepaalde leden – en dat hoeven zeker de slechtste niet te zijn – die het meest in contact zijn met de wereld waar wij deel van uitmaken. Bij hen zul je het allereerst merken, dat de aansluiting begint te ontbreken en dat door het negeren van hun leefwereld het contact haast onmogelijk wordt.

Zoveel mogelijk aanpassen?

Een tweede mogelijkheid is dat we als kerk en met name als ouderlingen ons zoveel mogelijk aanpassen bij het eigentijds levensgevoel. Zo doet bijvoorbeeld de middenstand het. Het bedrijfsleven dat al die jeugd-onderzoeken laat uitvoeren, doet dat om er zo spoedig mogelijk op in te spelen. Winkels gaan graag onmiddellijk verkopen wat de trend onder jongeren en daarna ook onder ouderen is. Logisch.

En zo proberen de meeste opvoeders en kerkelijke werkers het ook. Vanuit het motief: je moet aanpassen om te overleven. Persoonlijk denk ik overigens, dat dit voor jongeren is om gek van te worden. Dat er altijd geprobeerd wordt om onmiddellijk toe te geven en aan te passen aan welke nieuwe trend ook maar. Dan krijg je de zielige vertoning van een vader die turbo-taal gaat gebruiken; die probeert om best wel dezelfde taal te spreken als zijn pubers. Een van de nadelen is dat dat toch niet lukt. Het is er altijd net even naast. In het kerkelijke zijn daar ook voorbeelden van.

Visnet ophangen

Bart Robbers³ is consultant en toeruster voor de catechese in de gereformeerde kerken voor de provincie Utrecht. Hij beschrijft een bloeiende wijkgemeente, weliswaar wat vergrijzend maar toch bloeiend. In een bepaald jaar kwamen er in die gemeente *helemaal geen catechisanten*. Naar aanleiding van dit incident bespreekt Robbers de catechisatie als zodanig en releveert, dat het bij het levensgevoel van 13-17 jarigen hoort, dat ze niet geïnteresseerd zijn in leerstof. Hij bepleit daarom om de catechisatie voor de leeftijd van 13-17 jaar maar helemaal op te heffen. In plaats daarvan moet er komen: „Hier en daar, nu en dan, een plaats waar je onbedreigd kletsen kan over alles en niets, nooit over jezelf, al ben je daar dan wel steeds mee bezig”. Natuurlijk wordt dit niks. Nog even afgezien van de principiële kwestie dat je je taak als kerk verzaakt. Maar bovendien: als je als kerk een plaats wilt maken waar jongeren over alles en niets kunnen kletsen, dan leg je het af tegen hun eigen clubs, in sport en café. Dit werkt net zo min als het oppeppen van de jeugdvereniging door een visnet op te hangen en een biljart neer te zetten.

Een andere oplossing om toe te geven aan het eigentijdse levensgevoel is dat je helemaal meegaat in het vertrouwen op ervaring, door af te stappen van de nadruk op de bijbelse boodschap (het woord dat van God naar ons toekomt) en alle kaarten te zetten op ervaring, gevoelens en dergelijke. Wanneer oecumenische kerken die altijd neerkeken op de evangelischen nu ineens bij de evangelische beweging komen aanbellen om de nadruk op ervaring over te nemen, dan is dat een voorbeeld van deze noodgreep. Als ze niet vanuit het evangelie zelf ervan overtuigd zijn dat de echte blijdschap ligt in het behoud door Jezus Christus, dan is dat vleugje evangelisch enthousiasme niet anders dan een visnet in het jeugdhonk.

Serius ingaan op vragen

Ik pleit er dan ook voor om wel te rekenen met de leefwereld van jongeren, maar daarbij trouw te blijven aan de opdracht die je als kerken hebt. Het blijft de onopgeefbare taak van de gemeente om jongeren in te leiden in 'de gezonde leer' (Paulus). Die opdracht is niet afhankelijk van de vraag of we daar succes mee hebben. En we geloven daarvan, dat

de Here er zegen op wil geven als we trouw zijn.

Maar daarbij moeten we beseffen, dat Gods woord ons zelf erin voor gaat om wel *in te gaan* op de samenleving en op de vragen die daar leven. De wetten van Mozes gaan bijvoorbeeld in op de samenleving van die dagen. En uit de brieven van Paulus blijkt, dat deze zijn eigen wereld kende. Me dunkt, dat we dat moeten navolgen. Trouw aan onze opdracht, maar met kennis van de wereld waar we in staan.

Betrokkenheid tonen

Een van de concrete consequenties van het gezegde is, dat we bij huisbezoek aan jongeren in de eerste plaats warmte en betrokkenheid moeten tonen. We zullen laten uitkomen, dat de gemeenschap der heiligen deze jongeren omvat. Dat ze niet alleen 'erbij horen', maar dat ze erbij nodig zijn. Naar het woord van de apostel, dat we nooit tot een lid van het lichaam kunnen zeggen: „ik heb u niet nodig" (I Cor. 12:21). Hier is werkelijk een ervaringsaspect van het geloof: de ervaring, dat we horen bij de kudde van Jezus Christus en dat de schapen bij elkaar warmte en geborgenheid vinden. Ze horen immers bij elkaar en bij de Herder, Jezus Christus. Hier van iets te laten merken is een belangrijk onderdeel van het huisbezoek.

Dan hoort daar ook bij, dat je zult vragen wat voor hem of haar de persoonlijke manier is om het geloof te uiten. Ik denk dat een ouderling daar heel gewoon naar moet vragen: op welke manier krijgt het geloof in jouw leven vorm? Dan kan het gaan over vragen als; wanneer bid je, wat heb je er aan, welke problemen heb je erbij, hoe lees je je Bijbel en wanneer raakt dat je wel en wanneer niet, enzovoort.

Luisteren en nog eens luisteren

Hierbij is het van groot belang, dat je zult luisteren naar wat de ander raakt. Dit had gerust het eerste punt kunnen zijn: luisteren, luisteren, luisteren. Daarom ook oog hebben voor zijn of haar twijfel. Als je merkt dat iemand moeite heeft met het geloof, dan moet je als ouderling een sfeer creëren waarin die twijfel ook geuit kan worden. Dat kan immers een teken zijn, dat iemand er werkelijk mee bezig is. En met een woord van Francis Schaeffer zal het dan zaak zijn om „eerlijk antwoord op eerlijke vragen" te geven. Vragen

stellen moeten we niet ontmoedigen. Ze bieden juist een unieke kans om werkelijke antwoorden te bieden, geput uit het woord van God en getekend door je eigen betrokkenheid. Terwijl het tweede punt ging over geloven in de binnenwereld, heb ik het nu over de consequenties van het geloof voor het leven in de buitenwereld. We moeten ons realiseren dat hier een moeilijk punt zit. Natuurlijk is het altijd moeilijk geweest hoe je je geloof laat merken in de praktijk. Maar dat is voor jongeren juist in onze tijd een extra moeilijk punt. Vanwege die fragmentarisering die ik beschreef. Omdat ons geleerd wordt om het leven te scheiden in talloze partjes. Vroeger zeiden we wel eens: je moet oppassen voor een tweedeling tussen het leven in de kerk en het leven in de wereld. Het is inmiddels allang geen tweedeling meer, maar het leven is in veel meer mootjes gehakt. Je bent eraan gewend geraakt, dat je op school niet de taal van de kerk moet spreken, in de kerk niet de taal van Greenpeace en dat ze bij Greenpeace niet moeten horen dat je op hockey zit. We ontwikkelen een merkwaardig soort vaardigheid in het opdelen van onze werkelijkheid. Omdat het woord van de Heer echter wel degelijk gaat over het hele leven, hoe wij dat ook ervaren, ligt hier een punt waar wij wel degelijk jongeren zullen moeten helpen en met hen mee denken. Hoe regeert het woord van de Heer op al die levensterreinen?

Als vermanen nodig is

Hierboven schreef ik over huisbezoek aan jongeren in het algemeen. Maar er komen specifieke problemen om de hoek kijken als het nodig is om iemand te vermanen. We hebben wel zo'n beetje behandeld welke problemen er aan de kant van de jongeren zijn. Denk aan de allergie voor betutteling; de versplinterde aandacht en de afkeer van instituten. Maar juist als een ouderling de taak heeft een vermanend huisbezoek te brengen, moet hij ook de problemen aan zijn eigen kant onder ogen zien. Dat je die ander niet kwijt wil raken staat voorop. Je wilt niet allerlei harde uitspraken doen, met als gevolg dat de ander afhaakt. De schapen erbij houden is vaak onze eerste zorg. Aan de andere kant weet je, dat je ook een taak en een roeping hebt. Je mag niet op een schuldige manier zwijgen. Als het in iemands leven fout zit, kun je bij het bezoek niet volstaan met te informeren hoe

het gaat op school. Hier ligt een dilemma, dat we onder ogen moeten zien.

Daarnaast signaleer ik de vraag die bij je op kan komen: durf ik zelf achter Gods woord te staan? Ik zeg maar eerlijk, dat mij dat ook overkomt. Dat je bij jezelf zegt: ik weet wat de Here voor deze situatie zegt in zijn woord. Maar durf ik daarmee voor de dag te komen terwijl ik die ander in de ogen kijk? Over deze verlegenheid moet wel duidelijkheid komen, wil je een goed bezoek kunnen brengen. Het is niet iets dat je moet aanvaarden, maar wel iets dat je tevoren in gebed bij de Here moet brengen. Dit is een van de punten die ons ertoe zullen dringen om zelf in de binnenkamer de Here te zoeken. Om de kracht van de Here in te roepen en te leren leven in het geloof, dat de geboden van God goed zijn. Heilzaam en levensbevorderend.

Eigen verantwoordelijkheid

Hoe ga je, gegeven deze moeite, nu aan de gang? De hoofdlijn is mijns inziens, dat je de jongere zult aanspreken op z'n eigen verantwoordelijkheid. Dus: juist iemand die fout zit aanspreken op wat hij in Christus is. Een kind van God, een geroepen heilige. Ook als je weet dat je iemand moet vermanen, begint een bezoek mijns inziens dan ook met vragen. Vragen naar de motieven die men zelf heeft, naar een eigen verantwoording. Je moet niet beginnen om vanuit de Bijbel pijlen te schieten op die ander. Maar je uitgangspunt nemen in de situatie van jongeren en dan met hen mee, vragenderwijs, doordenken hoe dat in het leven met God een plaats heeft. Je komt niet met kerkelijke regeltjes de verantwoordelijkheid van die ander overnemen. Je komt hem integendeel aansporen om zelf verantwoordelijkheid te aanvaarden. Als iemand langzaam dreigt weg te groeien bij de gemeente zou ik proberen om duidelijk te maken, dat dit gevoel van 'erbij vandaan te groeien' geen natuurverschijnsel is. Zoals de wolken komen en gaan. Maar dat je daar zelf verantwoordelijk voor bent. Je kunt niet zeggen dat alleen wie de bijbelkring bezoekt een goed christen is. Maar wel zegt de Here: „laat u ook zelf als levende stenen gebruiken voor de bouw van een geestelijk huis” (1 Petr. 2:5). Het is niet de taak van de bezoeker maar van het gemeentelid om hier invulling aan te geven. Verder noemde ik het voorbeeld van

jongeren die teveel drinken. Zou je dan niet beginnen te vragen wat die gewoonte voor effect heeft op hun eigen geloofsleven, op de omgang met God, de naaste enz.

Geroepen heiligen

Ik meen dat je door deze benadering niet alleen de allergie tegen betutteling omzeilt. Het is ook geheel in overeenstemming met de manier waarop Paulus zelfs een gemeente voor wie hij veel vermaningen in petto heeft, niettemin aanspreekt als geroepen heiligen en als mensen die rijk zijn in Christus. Juist wanneer je de ander op eigen verantwoordelijkheid aanspreekt moet je niet aarzelen om met het woord van God te komen. Daarbij zullen we proberen om het hart van de zaak te raken. Geen losse teksten, maar de verbinding met een Bijbelse grondlijn. Waar het bijvoorbeeld samenwonen betreft, meen ik dat je niet moet aankomen met „dat er kinderen kunnen komen”, of „dat het binnen de gemeente problemen geeft”. Je zult integendeel al pratend moeten toegaan naar de grondlijnen. De grondlijn, dat een huwelijk in de Bijbel een verbond is. Een relatie, die stevigheid heeft, waar een publieke kant aan zit enz. Uiteindelijk dien je de gemeente en ook jongeren het best door onomwonden de Bijbelse normen door te geven. Het is in de eerste plaats onze taak en in de tweede plaats prikken jongeren er doorheen als je met smoesjes komt die het woord aanpassen.

Mooi gezegd!

Wel zit hier een adder onder het gras. Namelijk dat jongeren weliswaar veel waardering hebben voor een principieel, duidelijk en helder betoog, maar dat het onduidelijk blijft wat ze daar nu mee zullen doen. Ik heb de indruk dat jongeren een aantal jaren geleden eerder in discussie zouden gaan en dat ze zouden zeggen: ik denk er heel anders over. Maar nu zal men eerder waarderend knikken: ja, die man is daar ook voor, om de mening van de kerk te vertolken. En vervolgens is dat maar één mening van de vele die je als jongere in je pakket hebt. Dit bleek onder meer uit een onderzoek onder de jeugd in Christelijk Gereformeerd Zwolle⁴. Jongeren bleken uiterst positief te oordelen over de kerkdiensten en de preken, terwijl hun meningen over onder meer seksualiteit nauwelijks bleken af te wijken van wat in de maat-

schappij gangbaar is. Ik denk dat dit verschijnsel bepaald niet tot Zwolle beperkt is.

Hier ligt dan ook voor het huisbezoek een bijzondere uitdaging. Wat van de kansel gezegd wordt kan als mooi maar vrijblijvend worden opgeslagen in het vaatje met meningen van derden. Juist in het persoonlijk gesprek, in het huisbezoek, kan de vraag aan de orde komen: wat doen jullie daar nu mee en hoe werkt het door in de praktijk?

Noten

- 3 Catechese – tijd voor fundamentele omschakeling. In Trouw van 16-12-89.
- 4 Jaarboek van de Christelijke Gereformeerde Kerken 1990, uitg. Buiten & Schipperheijn, pag. 272.

D.W.L. Milo, Nunspeet

Levende stenen – en diep water

Elisabeth Galbraith, Taynault

Zondag 10 juni hoorden we in Dalmally een vrouwelijk predikant, lekepreker, de echtgenote van ds Galbraith van Taynault. Met haar verlof publiceren we haar 'sermon', die ons – nu nog verwikkeld in de discussie óf de vrouw ambtsdraagster kan of mag zijn – wellicht aan het nadenken kan brengen. D.W.L.M.

Gelezen werd: Ezra 7: div. – 2 Tim. 1:1-14; Luc. 5:1-11

Teksten: Lucas 5:5 „Jezus zei tot Petrus: breng de boot naar diep water”;
2 Tim. 1:7 „De Geest die God gegeven heeft maakt ons niet lafhartig, maar vervult ons met kracht en liefde en bezonnenheid”.

Levende stenen

We lazten zojuist de bekende passage uit de tweede brief aan Timotheus, waar Paulus zijn jonge vriend bemoedigt door hem eraan te herinneren, dat hij niet bang hoeft te zijn, omdat de van God gegeven Geest ons vervult met kracht, liefde en bezonnenheid.

Ook lazten we dat Jezus zijn eerste discipelen riep. Ik was geneigd (1) een ander deel te lezen, uit Petrus' eerste brief, waar hij – sprekend tot de mensen in klein-Azië – hen oproept om levende stenen te worden in de tempel van onze Heer Jezus Christus. Misschien mogen we die twee delen samenvoegen.

Dan begin ik met de gedachte dat u en ik levende stenen zijn in de kerk, die het lichaam van Christus is. Stenen van uiteenlopende vorm en grootte, mannen en vrouwen, van verschillende afkomst, verschillende aard en temperament, verschillende leeftijden. Ook verschillende talenten en bekwaamheden. Allen kunnen wij worden geplaatst in de kerk, het lichaam des Heeren. Dat is een beeld, dat we allen gemakkelijk verstaan.

Het kost ons weinig fantasie om te zien, welke uitwerking het heeft voor een muur, een dijk of een omheining (2), wanneer een steen losraakt of uitvalt. En wat voor een verzwakende uitwerking deze enkele steen kan hebben op het hele bouwwerk! Het is voor ons allen goed, ons van tijd tot tijd af te vragen: wat soort steen zijn we eigenlijk?

We zouden onszelf graag als levende bruikbare stenen in Christus' lichaam willen zien; maar de meesten van ons aarzelen om zo vrijmoedig te zijn. Want als we eerlijk voor onszelf zijn moeten we toegeven: dat onze toewijding aan Christus en zijn kerk, en onze zorg voor het welzijn van onze naaste, dikwijls niet zo levend en werkzaam zijn als wel mocht... Soms zien we dat in en worden dan gedwongen op te letten en te zien hoe we, bij Gods genade, een wat betere toewijding kunnen geven; opdat we samen en persoonlijk betere, bruikbare en levende stenen mochten zijn.

Diep water

Christus riep zijn discipelen om zijn helpers te zijn. Verder hebben we gelezen in Luc. 5 van de wonderbare visvangst en hoe Jezus tot Petrus zei: „weest niet bang, van nu af zullen jullie vissers van mensen worden”. Daarmee illustreerde Hij, hoe ze – hoewel machteloos in eigen kracht – door Christus' kracht resultaten konden verwachten, die elke verwachting te boven gaan. Die discipelen waren echt gewone mensen, die gewoon werk deden; maar die Christus' oproep in het geloof aannamen, om uit te gaan en vissers van mensen te worden.

Ik herinner me dat ik lang geleden een preek hoorde over deze zelfde passage. De predikant zei dat het zo simpel is een brave visser te zijn in het rustige water van de haven; maar – zo ging hij voort – elke visser kan je vertellen, dat je geen visje vangt met in de haven te blijven. Alleen als je je boot uitzet naar diep water, heb je kans iets te vangen. En het kan daar buiten vaak wild en stormachtig zijn!

Jezus zei tegen Petrus: zet je boot ginds uit in diep water en laat je netten zakken. Christus riep Petrus en de andere discipelen voor een bijzondere taak. Hij roept ook ons – u en mij – om zijn discipelen te zijn. Soms denk ik: we hebben het te veilig en te goed. Als we bruikbare levende stenen willen zijn, dan moeten we bereid zijn om de veilige haven te verlaten en te luisteren naar Jezus' opdracht: de boot uitzetten in diep water en ook anderen te bemoedigen. Het maakt ons nuchter als we ons realiseren, dat Hij naar

ons ziet, of we onze plaats en tijd gebruiken: als levende stenen in zijn kerk!

Misschien zijn we geneigd te zeggen: ik kan niets voor God betekenen. Hij kan mij onmogelijk gebruiken. Velen van ons zeggen dat van tijd tot tijd (of we denken het). Onzekerheid over onze bekwaamheden kan wel eens gezond zijn: dat maakt ons van God afhankelijk. Maar dikwijls meten we ons naar wereldse maten. De wereld eist academische prestaties, lichaamskracht, gezondheid en ambitie. Maar dat is niet waar God naar kijkt. Hij heeft minder zorg over onze beschikbaarheid dan over onze beschikbaarheid voor Hem. Er is werkelijk niets te vrezen. Is het niet zo dat voor velen van ons – zo niet voor allen – geldt dat, als we iets bijzonders voor Hem op ons genomen hebben, Hij ons reeds bekwaam heeft gemaakt voor die taak?

Hoe hadden we het anders kunnen doen? Onzekerheid over onze bekwaamheden is natuurlijk niets nieuws. In de verzen die we uit 2 Timotheus lezen schrijft Paulus om zijn jonge vriend te sterken en te bemoedigen. Hij vertelt Timotheus, dat de door God gegeven Geest ons niet bevreesd maakt – maar dat de Geest ons oplaadt met kracht en liefde en bezonnenheid (wijsheid).

Bemoediging

Net als Timotheus zijn wij allen vaak bevreesd, twijfelen aan onze bekwaamheden om levende christenen te zijn. Paulus en Timotheus leefden in een tijd, die vele godsdiensten kende. En daar moest het christendom bewijzen dat het echt is! Timotheus werd later wellicht bisschop van Efeze, maar eerst moest zijn geloof beproefd worden in de levensstrijd.

Paulus spreekt in heel zijn brief over toewijding, toevertrouwen, bemoediging en volharding. Even verder (4:2) lezen we Paulus' woorden aan Timotheus: „verkondig het Woord, dring er op aan, gelegen of ongelegen, overtuig, bestraf, en bemoedig, geef onderricht met alle geduld.”

Ja, Timotheus mag bedeesd geweest zijn en dikwijls een bemoediging nodig gehad hebben – maar er is geen twijfel aan zijn toewijding en volharding. Het geloof van Paulus en Timotheus was zeer reëel: droeg bij aan de groei der kerk! Er waren geen mooie gebouwen als wij hebben, geen organisaties om leden te werven. Alles wat Paulus en Timotheus te bieden hadden was het evangelie en hun geloof. Zij brachten ze het Goede Nieuws. De Geest was aanstekelijk en verzekerde dat de jonge kerk groeide en gevuld

werd met kracht en liefde en wijsheid.

Wij mogen denken dat we gewoon zijn. Maar God zegt ons: je bent niet gewoon, je bent buitengewoon. Ik heb je bekwaamheid en talenten gegeven en ik heb je eigen bijdrage nodig zodat Mijn kerk kan groeien tot een levend werkzaam lichaam.

Timotheus groeide op in de atmosfeer van het geloof; want Paulus spreekt ook over het geloof van zijn grootmoeder Loïs en zijn moeder Eunice – en nu over het geloof, dat hij bij Timotheus weet. Hier zien we even hoe belangrijk onze plaats tussen de levende stenen in de kerk is; stenen die gebruikt worden in de opbouw, de geestelijke groei van onze gemeente.

Bij elke doopdienst geven niet slechts de ouders hun belofte – maar de hele gemeente (3) aanvaardt haar aansprakelijkheid „toe te zien dat de kinderen der gemeente zullen opgroeien in de kennis en liefde van Christus”. Voor ieder, ouders en gemeente, is dit een belofte en wijding. Een eminent theoloog zegt het op bijzondere wijze: „geen christen is voor zichzelf verkoren – hij is verkoren om wat hij voor anderen kan doen”. „Een christen” – zo gaat hij voort – „is iemand die zich verliest in verwondering, lof en prijs, om wat God voor hem deed, en is vol vuur om anderen te vertellen wat God voor hen kan doen”.

Leven door de Geest

We zijn echt niet zo veel anders dan Timotheus – alleen onze situatie is anders. Timotheus had te maken met een jonge kerk, die geplaagd en vervolgd werd. Ons probleem is waarschijnlijk onverschilligheid en apathie tegenover de christelijke boodschap. Wellicht is dát ons probleem. Hier moeten we dus luisteren naar Christus, die zegt: ga naar diep water en zet daar je netten uit – daar zijn er die je nodig hebben.

En zeker zijn we niet anders dan Timotheus in zoverre we dikwijls bemoediging nodig hebben. Hoe kan dat beter dan wekelijks samen te komen met andere christenen; om gelovig te volharden? En, geloof me, dat vraagt toewijding! Want maar al te gemakkelijk verliezen we onze geschonken tijd in dagelijkse kleinigheden.

In het oude testament lezen we hoe Ezra's opleiding als priester en leeraar deel uitmaakte van Gods voorbereidingen. God gebruikt onze achtergrond, ons karakter, onze ervaring voor zijn werk. Maar dat is niet alles. Wij moeten ook onze toewijding geven. Ezra gaf een massa tijd om God te kennen – en dat niet

met hersen-kennis. Kijk nog eens naar 7:10 „Ezra had er zijn hart op gezet om de wetten des Heeren te onderzoeken en haar te volbrengen en om in Israël inzettingen en wet te onderwijzen”.

Ezra praktiseerde. Hij werkte uit, wat hij geleerd had. Ezra wist dat de Heere werkte in zijn leven en hij was gehoorzaam aan de roeping; zelfs toen dat inhield de luxe van Babel prijs te geven voor de onzekerheden van Jerusalem.

Zo riep onze Heer Petrus en de andere discipelen. Gewone mensen, om ongewoon werk te doen. Hij riep Timotheus, die jong in het geloof was onderwezen – toch bedeesd en altijd hulp behoevend. En God roept ons om medewerkers te zijn. Levende stenen in zijn kerk. Die Hem graag geven hun rijkdom en talenten – waar Hij immers recht op heeft.

We zijn vaak vreesachtig en bedeesd en onzeker van onszelf. Maar dat hoeft niet, want achter ons, rondom ons en in ons is de belofte van de Geest, die ons vervult met liefde, kracht en wijsheid.

Amen en geve God zijn zegen over deze overdenking.

- 1 waarschijnlijk week zij af van de orde van hogerhand
- 2 vooral in dit land, waar natuurstenen gebruikt worden, die zorgvuldig aan elkaar gepast worden en elkander vasthouden, spreekt dit beeld
- 3 als elders in het buitenland neemt hier de hele gemeente staande de doopbelofte op zich.

D.W.L.M.

Errata

In het art. 'De barmhartige Samariiaan' van 3 dezer zijn 2 woorden weggevallen. Daar het citaten van Van Gogh zijn, wil ik ze graag als-nog completeren. Naast en onder de afbeelding moest staan: „Het leven is maar kort, en vooral de jaren dat men zich sterk genoeg voelt...”; en: „De beste manier om God te kennen is: Hem zeer lief te hebben”.

D.W.L.M.

E.W. Schaeffer-de Wal, Rotterdam

Het verstoorde evenwicht

(Toespraak gehouden op de Ontmoetingsdag, 31 maart 1990)

„Het is niet goed, dat er alleen maar een man-mens is”, zo zouden we de woorden van God uit Gen. 2:18 ook kunnen vertalen.

Immers, in de schepping van Mannin schiep God niet alleen maar een echtgenote voor Adam, maar volvoerde Hij Zijn plan om *mensen*, meervoud, te maken naar Zijn beeld. De man-mens en de vrouw-mens representeerden Zijn beeld. In hun eenheid, hun gemeenschappelijke taak, in hun overeenkomsten en verschillen, in hun aanvulling en wisselwerking, in hun samenwerking, lieten ze op menselijke wijze de eenheid van de drie Personen in de Godheid zien.

In de schepping van Mannin hebben we dus niet in de eerste plaats met de instelling van het *huwelijk* te maken, maar met de *samenstelling van de regering* over de aarde. Dat deze regering, bestaande uit twee bewindslieden, ook door *liefde* jegens elkaar werd gekenmerkt, maakt duidelijk dat ook dát een afspiegeling is van Gods regering over deze aarde. Vader, Zoon en Geest regeren in onderlinge liefde over hun schepping – zo beleven de menselijke bewindslieden hun relatie in *liefde*, maar dan op menselijke wijze.

Van hun regeringsopdracht was ook liefde de basis: wat God met zoveel zorg, aandacht, verstand en liefde geschapen had, dat moesten zij eveneens met zorg, aandacht, verstand en liefde beheren als rentmeesters.

Die beheer-opdracht over al het levende, over schapen en lammetjes, over barenden en zogenden, kreeg een extra onderbouwing door dat de rentmeesters zelf ook ouders konden worden. Niet alleen de dieren waren vruchtbaar, zijzelf ook. Niet alleen de dieren richtten hun nest in, zorgden voor het broedsel, sleepten voedsel aan, leerden hun jongen vliegen, ook de rentmeesters stonden voor die taak om leven in stand te houden en uit te breiden. Hun menselijke regering zou dus gekenmerkt moeten zijn door de zorg over al het levende dat hun was toevertrouwd, en die taak zouden ze met des te meer liefde en begrip kunnen uitvoeren als zij ook over *menselijk* leven de verantwoordelijkheid hadden.

Hun mens-zijn bestond dus uit: persoon zijn; een man-mens en een vrouw-mens zijn; vader en moeder zijn voor al het levende, ook voor elkaar en hun nageslacht; en in dit alles het beeld laten zien van God, hun *Vader* (vgl. Luk. 3:38), de *Schepper* en *Onderhouder* van alle dingen. Het vaderlijke en het moederlijke

behoorden dus evenzeer tot het mens-zijn als het mannelijke en het vrouwelijke.

Voor het rentmeesterschap over de aarde was dus nodig: het mannelijke, het vrouwelijke, het vaderlijke en het moederlijke – en als basis van dit alles: het kinderlijke, nl. in de verhouding met God, hun Vader. Dat was de harmonie, de eenheid, de heelheid. Niet alleen met het oog op de voortbrenging van eigen nageslacht, maar veel breder, met het oog op de bewaring en verzorging van *heel de schepping*.

In alle levens-aspecten waren man en vrouw in hun rentmeesterschap over de schepping *complementair*, elkaar aanvullend.

Samen *mens*, d.w.z. man en vrouw, samen *rentmeester*, d.w.z. vader en moeder. *Dat is het geschapen evenwicht, ten behoeve van de heelheid van heel de schepping*.

Direct na de zondeval zien we de man-vrouw verhouding scheef trekken door schaamte, wantrouwen, ergernis, schuldgevoel. Maar ook het sámen vaderlijk en moederlijk zijn wordt scheefgetrokken. Adam verandert de naam van de vrouw. Eerst metgezel in alle dingen: manin – nu noemt hij haar Eva, moeder. Dat kan als een erenaam worden opgevat en dat gebeurt ook meestal. Maar men kan het ook anders zien, nl. dat de taak die eerst gezamenlijk was, nu als een typisch vrouwelijke aangelegenheid wordt gezien. De vrouw als metgezel, als mederentmeester, gaat op in de moeder. En het zorgende wordt gezien als de taak van de éne, de vrouw. Daarmee wordt het rentmeesterschap áán de man getrokken, maar, wat meer zegt, van het zorgende ontdaan. Het heersende blijft over. Hier kan men reeds de vervulling in zien van wat God na de zondeval de vrouw *voorzegt*: en hij zal over u heersen. En voor de vrouw zou men het zo kunnen zien: haar begeerte zal niet meer zozeer het rentmeesterschap zijn, als wel het door de man geaccepteerd worden. In een notedop de scheefgroei van eeuwen.

Toch kan men uit de straf die God aan beiden geeft, deze scheefgroei niet concluderen, laat staan deze opvatten als een gebod. Want wat is de kern van de straf? Juist omdat zij beiden in hun zorg voor het levende op aarde zo fundamenteel tekortschoten waren (– hadden zij in en door hun zonde de schepping niet aan de *dood* overgegeven? Niet alleen zichzelf, maar de hele schepping – vgl. Rom. 5:12; Rom. 8:19-24) – worden zij nu juist *in hun zorg voor het leven* zwaar gestraft. Voor de uitbreiding en instandhouding van

het menselijk leven, maar in feite voor *alle* leven, waarvoor zij verantwoordelijk waren, moeten zij nu voortaan met pijn, moeite en dood betalen.

Hoeveel moeders zijn sindsdien niet in het kraambed gestorven? Hoeveel vaders hebben in hun zorg voor het gezin niet in hun beroep het leven gelaten? Hoeveel hongersnoden, overstromingen, aardbevingen hebben niet aan *alle* leven een voortijdig einde gemaakt?

Maar willen we als christenen leven vanuit de scheppingsopdracht, en onze normen niet laten bepalen vanuit door de zonde scheef getrokken verhoudingen – dan moeten we ons realiseren hoe weinig er van die *gezamenlijke* regering over de aarde terechtgekomen is.

En daar mogen we dan best de zgn. *cultuuropdracht* bij betrekken. Hoe is die in onze westerse samenleving opgevat? Als zorgen en bewaren door man en vrouw *samen*, *vaderlijk* en *moederlijk bezig* – of als een zaak van de *mán*, waarbij het er op aan kwam 'eruit te halen wat er in zit'.

En kunnen we dan nog om de huidige milieucrisis heen? Die laat toch een fundamenteel gebrek aan zorg, aandacht en liefde voor het geschapene zien? En hoe is het verband met de hedendaagse cultuur? Vinden we daarin ook niet terug een enorm gebrek aan zorg, aandacht en liefde? De roep om een 'zorgzame samenleving' en om 'sociale vernieuwing' – om ons hier maar toe te beperken – spreekt boekdelen.

Mijn conclusie is: voor een verantwoord woord bijbels rentmeesterschap over de aarde en al het levende heeft God niet voor niets een *gezamenlijk* rentmeesterschap ingesteld. Daarin vullen het vrouwelijke en het mannelijke, het vaderlijke en het moederlijke elkaar aan. Door het moederlijke en het vaderlijke tot het gezins – het privé – leven te beperken, wordt de samenleving scheefgetrokken. Dit valt des te meer op naarmate het gezin een kleinere plaats inneemt, zoals in onze huidige maatschappij (sinds de Industriële Revolutie steeds meer) het geval is. Met een vergelijking: Net zoals versterking van het *ecologisch evenwicht* leidt tot uitbuiting, verschraling en zelfs tot uitsterving in de *natuur* – zo leidt versterking van het *gezamenlijk rentmeesterschap van man en vrouw* tot uitbuiting, verschraling en uitsterven in de *menselijke* samenleving. (Voor voorbeelden hiervan zie 'Opbouw', 2-3-'90, p. 87).

In de maatschappij leven mensen dan nog slechts als man-vrouw-

individueen wat weer allerlei uitwassen op seksueel gebied teweeg brengt. In het technisch-rationeel-pragmatisch bezig zijn met *dingen* in onze cultuur weerspiegelt zich de eenzijdigheid, de scheefgroei van de *man*. Wat hij en de hele cultuur nodig heeft is de opheffing van die eenzijdigheid door het *vaderlijke*, het bezig zijn met *mensen*, en het *zorgen voor het leven*.

Mijn stelling is, dat de man dat niet op z'n eentje kan. *Vaderschap heeft moederschap nodig*. Het moederlijke beperken tot het privé-leven en uit de cultuur wegdoen, heeft het verdwijnen van het vaderlijke tot gevolg.

We leven nog steeds in de tijd waarin de man de zorg voor het leven afschuift op de vrouw en tot de privé-sfeer beperkt, zoals we zouden kunnen zeggen dat Adam deed.

Eén van tweeën: óf we zijn allemaal man-vrouw-individueen – maar dan kan het moederschap óók niet gedijen (en zien we dat vandaag niet aan al die abortussen?), óf we zijn allemaal vaderlijke man-mensen en moederlijke vrouw-mensen, samen belast met de zorg en de bescherming van alles wat God geschapen heeft.

Die taak bindt samen, sticht gemeenschap, doet *samen-werken*. En dat is niet alleen de bedoeling van het huwelijk, maar van alle menselijk samenleven op aarde.

Want nog steeds zijn mannen en vrouwen bedoeld om als beeld van God, de Drie-Enige, rentmeester te zijn over Zijn schepping.

de kerkeraden van de NGK van Enschede-Noord en de GKV van Enschede-Noord. Eén zin uit het artikel wil ik hier aanhalen. „Maar dat je ook anders in de vrijgemaakte traditie kunt staan dan degenen die zich de enige echte van die naam noemen, staat voor mij vast.” Zonder enige twijfel zal W.G. de Vries dit ontkennen, getuige zijn nieuwste boekje. De ondertitel van dit geschrift luidt: Het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerken in de jaren zestig.

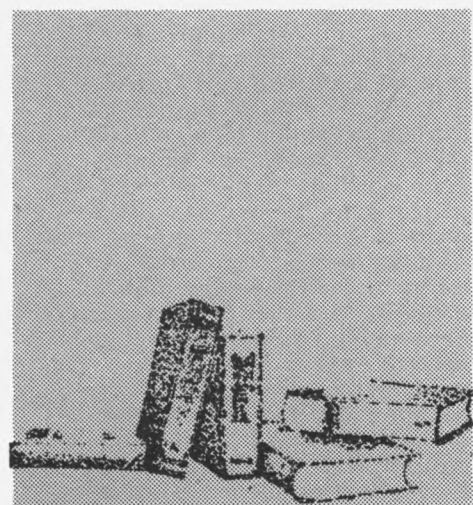
De auteur schrijft in zijn inleiding dat er steeds meer behoefte komt aan een kort overzicht over de situatie en de positiekeuze in de jaren zestig. Ook vermeldt hij dat in dit cahier niet een volledig overzicht kan worden gegeven. En daar ligt precies de zere plek. Het boekje staat vol met citaten, uit alle mogelijke synodale acta, brochures en kerkelijke bladen. Helaas blijft vaak de bron van allerlei citaten onvermeld, dus moeilijk controleerbaar en niet plaatsbaar in de kontekst. Dat de schrijver niet volledig kan zijn, is hem niet kwalijk te nemen. Wel dat hij diverse personen in een kwaad daglicht plaatst door niet volledig te zijn. Eén voorbeeld. Hij haalt uit De Reformatie iets aan van prof. J. Kamphuis over het voorgaan van ds. G. Visee in de Vrije Geref. Kerk van Wolvega. Op dit artikel is ds. Visee ingegaan op een fijnzinnige wijze. Maar diens reactie wordt niet eens genoemd! Ik moet zeggen dat ik zeer verbaasd ben, dat iemand in staat is om nog steeds volledig achter alle besluiten te staan van de synodes van R'dam-Delfshaven (1964-1965), Amersfoort-West (1967) en Hoogeveen (1969-1970). Door W.G. de Vries wordt, in navolging van R'dam-Delfshaven, nog altijd volgehouden dat de schorsing van ds. A. van der Ziel terecht is geweest. En dat terwijl het geheel inging tegen de DKO. Een predikant mag slechts dan worden geschorst, wanneer de genabuurde kerk hem ook schorsingswaardig vindt. De kerkeraad van Groningen-Zuid, waar ds. Van der Ziel predikant was, had hem schorsingswaardig verklaard, de genabuurde kerk, Groningen-Noord, stemde niet in met dit oordeel. Vervolgens beriep Zuid zich op de classis, die echter ook ontkent dat ds. Van der Ziel schorsingswaardig zou zijn. Wat doet dan de kerkeraad van Groningen-Zuid? Tegen het kerkverband in, tegen de geldende kerkorde in, schorst ze ds. Van der Ziel! Wanneer dit op de synode van R'dam-Delfshaven wordt goedgekeurd met de kleinst mogelijke meerderheid, is het 12 leden van de synode onmogelijk om hierin mee te gaan. De synode blijkt hier geen enkel begrip voor te kunnen (of willen) opbrengen. En De Vries sluit zich hierbij aan en spreekt zelfs van 'een juist besluit'. Op p. 58 lezen we dat de afzetting van ds. Van der Ziel „door het hele kerkverband (cursive-

ring WGdV) gedragen wordt"! Onbegrijpelijk!

Ook de synodes van Amersfoort-West en Hoogeveen ontvangen aandacht. En ook op de besluiten die daar genomen zijn acht de schrijver geen gegronde kritiek mogelijk. In het kader van deze bespreking heb ik er weinig behoefte aan om uitgebreid in te gaan op deze synodes en beslissingen. Eén ding is echter overduidelijk en daarover lees je in dit boekje niets: op grond waarvan heeft een synode de bevoegdheid (of zelfs de plicht) om een wettige afgevaardigde niet te ontvangen? Kerkrechtelijk rammelt het hier aan alle kanten. Ds. Schoep werd weggezonden en in hem dus de kerken die hij vertegenwoordigde. Wat echter schrijft De Vries? Met instemming neemt hij de konstatering over van de synode van Hoogeveen, dat „ten aanzien van het heenzenden van ds. B.J.F. Schoep twee kerken en ook de classis Alkmaar-Zaandam *besloten* cursivering van mij, MJ) hebben dat zij niet meer in de synode van Amersfoort-West vertegenwoordigd zijn en dat haar besluiten voor haar geen rechtskracht meer hebben.” Deze kerken en classis besloten dit echter niet, ze konstateerden slechts.

Vaak wordt door de schrijver K. Schilder aangehaald. En juist Schilder heeft, naar aanleiding van de vrijmaking, zo duidelijk erop gewezen, dat leerverschillen geen kerk-scheuring wettigen. Dat doen alleen kerkrechtelijke verschillen. In twintig bladzijden schildert De Vries tenslotte de ontwikkeling sinds 1970. Zoals u al wel begrepen zult hebben, kunnen er maar weinig waarderende woorden af. Hij geeft o.a. aandacht aan het Akkoord voor kerkelijk samenleven. Uiteraard komt ook de Preambule ter sprake. En hoe je daar ook over mag denken, het is mij een raadsel hoe de auteur als volgt de achtergrond hiervan kan typeren. „De gedachte dat een kerk, zolang zij geen valse kerk is, altijd aanvaard moet worden, hoe zij ook handelt en wat zij ook doet.” Zelfs meent hij dat uit het AKS duidelijk blijkt „dat de Nederlands Gereformeerde kerken het beeld vertonen van een huis dat tegen zichzelf verdeeld is. Volgens Christus zal zo'n huis niet kunnen bestaan”. Ik ben blij dat wij mogen weten en ervaren dat het goed is dat wij wel bestaan en zijn wie we zijn onder de zegen van de HERE.

In een interview heeft De Vries ten aanzien van de samensprekingen met de Chr. Geref. Kerken gezegd: „Er is echt een wonder nodig willen we over drie jaar veel verder zijn.” Na lezing van zijn geschrift – en met de wetenschap dat De Vries voorzitter is van het deputaatschap van zijn kerken voor kerkelijke eenheid – moet je wel hetzelfde zeggen voor de kontakten tussen de Vrijgemaakte Kerken binnen en buiten verband.

Boekbespreking

M. Janssens, Alphen aan den Rijn

De Vrijmaking in het vuur

W.G. de Vries – DE VRIJMAKING IN HET VUUR

In nr. 14 van ons blad heeft drs. H. de Jong een m.i. uitstekend artikel geschreven n.a.v. de verklaring van

H. Algra, Den Helder

Medische ethiek en medische technieken (3)

In de vorige nummers van 'Opbouw' plaatsten wij een verkorte versie van de lezing van mevrouw drs. F.J. Laning-Boersema, zoals gehouden op de jaarvergadering van 'Opbouw'. In dit nummer komen we aan de hand van de discussie over de inhoud van het referaat nog een keer op het onderwerp terug. Vanwege het grote aantal vragen kunnen in dit verslag slechts enkele onderwerpen aan de orde komen. De vragen betroffen zowel de praktijk van het medisch handelen als de politiek. Op beide terreinen heeft mevrouw Laning (als lid van de Tweede Kamer en als huisarts) veel ervaring opgedaan.

Instellingen op levensbeschouwelijke basis

Verscheidene malen kwam in de discussie de vraag naar voren in hoeverre de overheid bezig is de identiteit van christelijke instellingen uit te hollen. Mevrouw Laning stelde dat christenen vaak kiezen voor een ziekenhuis omdat het dichtbij is, voor een chirurg omdat hij goede kwaliteiten heeft. De vraag vanuit welke geest er wordt gehandeld speelt nauwelijks een rol. „Als de vraag naar de levensbeschouwing niet meer leeft bij de patiënt, heeft de overheid ook weinig om op te steunen”.

Mevrouw Laning bepleitte met name het bieden van zorg op levensbeschouwelijke basis in die instellingen die 'gezinsvervangend' genoemd kunnen worden (bv. inrichtingen en verpleegtehuizen). De patiënten die daar verblijven zijn immers vrijwel volledig afhankelijk van de zorg door het personeel. Helaas blijkt het voor christelijke instellingen steeds moeilijker om voldoende personeel in huis te halen dat vanuit die overtuiging wil werken. Aan de andere kant constateerde zij dat, ook als de identiteit van een instelling is uitgehold, men soms alsnog op levensbeschouwelijke gronden een fusie tegen wil houden. Hoewel de identiteit geen inhoud meer heeft, vraagt men dan toch van de politiek om maatregelen. Echter: als de identiteit nog slechts op papier bestaat, heeft de politiek daarmee geen argument meer in handen om tegen die fusie te zijn.

Mongooltje

Het is tegenwoordig mogelijk om voor de geboorte afwijkingen bij kinderen op te sporen. Dit is o.a. het geval bij het syndroom van Down (mongooltjes). Veel ouders besluiten na zo'n diagnose om abortus provocatus te vragen.

Er zijn echter ook ouders die genetisch onderzoek weigeren. Het gevaar van de huidige ontwikkelingen is dat men deze ouders gaat uitsluiten van verzekeringen; men had immers kunnen voorkomen dat er een verstandelijk gehandikt kind werd geboren? Hetzelfde risico doet zich ook voor in gezinnen met erfelijke ziekten. Verplichte keuringen zouden ook hier kunnen leiden tot uitsluiting van een verzekering. Mevrouw Laning stelde dat het genetisch onderzoek als zodanig niet kan worden stopgezet. Wel bepleitte ze een wetgeving waarbij duidelijke grenzen aan de gevolgen van het onderzoek worden gesteld. Zo is het van essentieel belang dat mensen die drager zijn van een erfelijke ziekte of die een gehandikt kind hebben worden beschermd tegen de mogelijke negatieve gevolgen van deze onderzoeken. Om deze reden bepleitte ze een basisverzekering voor iedere Nederlander, ongeacht leeftijd, gezondheid en mogelijke erfelijke ziekten.

De kwestie van het 'mongooltje' kwam nog op een ander moment ter sprake. In Limburg werd een kind niet geopereerd aan een darmafsluiting. Het kind was een mongooltje. Mevrouw Laning was er van overtuigd dat deze verstandelijke handicap mee had gespeeld bij de besluitvorming. En wat te denken van de redenering in verband met deze situatie: „Als ouders het voor de geboorte hadden geweten dat het kind gehandikt zou zijn, dan hadden ze het laten aborteren. Waarom mogen ze het nu dan niet laten sterven?” Dergelijke visies zijn levensbedreigend voor zieken en gehandikten. „Het is een taak voor christenen om te vechten voor een klimaat waarin ook deze mensen volledig geaccepteerd worden,” aldus mevrouw Laning.

Het leven teruggeven aan God

Een vrouw moest opnieuw een ernstige operatie ondergaan. Kansen op herstel waren er niet; de operatie zou het overlijden slechts korte tijd

uit kunnen stellen... Hoe zou je als christen moeten handelen in zo'n situatie? Altijd opereren, omdat het leven heilig is? Mevrouw Laning: „Dat vind ik een verkeerde manier van omgaan met het leven, als je persé dat leven wilt rekken, ongeacht het geringe perspectief van een zoveelste operatie. Dat niet-christenen zo redeneren kan ik begrijpen: je moet alles uit dit leven halen. Een christen weet echter dat er ook een leven na dit leven is.” En als de patiënt het zelf niet meer kan zeggen? Mevrouw Laning stelde dat dergelijke vragen eigenlijk in de wachtkamer aan de orde moeten worden gesteld als je er nog over kunt spreken. Daarom is het ook zo van belang dat je een huisarts hebt met wie je een vertrouwensband op kunt bouwen. Als het kan ook een arts die je levensovertuiging kent en respecteert. Die arts kan ook samen met jou de kille klinische gegevens van onderzoeken uit het ziekenhuis nog eens doornemen en uitleggen wat de gevolgen (kunnen) zijn.

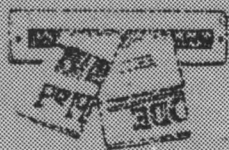
Wetgeving en persoonlijke keuzen

Hoe moet een christen politiek bedrijven in een samenleving die van God vervreemd raakt? De meningen hierover zijn verschillend. Mevrouw Laning merkte op dat er in het regeringsbeleid doorgaans sprake is van moeizaam bereikte compromissen. Christenen zullen lang niet altijd tevreden zijn met zo'n compromis. Toch wordt de politiek er vaak toe gedwongen. De keuze is dan: een onverantwoorde situatie laten voortbestaan (een dijkdoorbraak), of achter het gat dat is ontstaan een nieuwe dijk aanleggen. Dit is naar haar mening momenteel het geval in de discussie over de zgn. 'overtijd-behandeling'. „Wanneer hier geen regeling getroffen wordt, is het ongeboren kind tot 40 dagen vogelvrij”, aldus mevrouw Laning.

Een ander punt betreft de houding van christelijke patiënten in de praktijk van de huisarts. Laten zij zich leiden door hun overtuiging, of laten ze de politieke wetgeving bepalen wat mag en wat niet mag? Mevrouw Laning: „Het doet pijn als je merkt dat sommige christenen een beroep doen op de wetgeving bij sterk levensbeschouwelijke keuzen (bv. bij een vraag om abortus). Je kunt als christen niet tevreden zijn met de wetgeving, maar dat betekent dan tevens dat je binnen die wetgeving

je eigen principiële keuzen moet maken. Als de wetgeving abortus mogelijk maakt, wil dat nog niet zeggen dat dat een vanuit principeel christelijk oogpunt verantwoorde keuze is. „Wie zo redeneert moet niet de overheid de schuld geven. Nee, dan zij wij te zwak om te leven volgens onze overtuiging”.

Persschouw

O. Mooiweer, Enschede

Uit de gemeente...

In elk plaatselijk kerkblad en ook wel in ettelijke provinciale kerkbladen komt men een rubriek tegen waarin het wel en wee van de plaatselijke gemeente wordt vermeld. Zo'n rubriek heet dan: pastoraal praatje, pastorale notities of in ons midden etc. terwijl vooral het opschrift: Uit de gemeente gebruikelijk is. Nu heeft iedere pastor zijn eigen stijl. Er zijn er, die kort en zakelijk het één en ander aangaande de zieken en bejaarden en andere categorieën gemeentelieden meedelen terwijl er ook voorgangers zijn, die ellenlange verhalen houden. Ze zijn blijkbaar bang, dat de gemeente niet voldoende geïnformeerd is. Men moet naar vermogen exact op de hoogte blijven van de stand van zaken. Ziektesituaties worden tot op het bot ontleed. En wanneer er een In memoriam moet worden geschreven worden naast allerlei hebbelikheden ook verschillende onhebbelikheden van de overledene gereleveerd. 'Over de doden niets dan goeds' is immers meer een humanistische dan een christelijke uitdrukking! En je moet eerlijk blijven! Dus oppassen voor ophemelen. Ik weet niet of iedere zieke altijd gecharmeerd is van een gedetailleerde beschrijving van zijn of haar ziekteproces.

En voor de familie van de geliefde overledene lijkt het me verre van aangenaam een verhaal te moeten aanhoren waarin de zonden en gebreken van degene, die heenging,

worden uitgesteld. Ik weet, dat het geen sinecure is, het vullen van een ziekenrubriek en het leiden van een begrafenis. Jaren achtereen heb ik mij als predikant aan deze taken moeten en mogen wijden. En de H. Schrift leert ons, dat wie in zijn woorden niet struikelt een volmaakte man op aarde te vinden? Toch luistert het in dit opzicht nauw. Een bepaalde soberheid is hier aanbevelenswaardig! Er zijn ook dominees, die eerst vermelden wie er ziek is in de gemeente en daarna een hele 'preek' eraan toevoegen. Zo kwamen wij in de 'Hervormde Kerkbode' – weekblad voor de Nederlandse Hervormde Kerk op de Veluwe – onder DOORNSPIJK het volgende tegen in de rubriek: ONZE ZIEKEN. Het is van de hand van de plaatselijke predikant Ds. L. Schaafsma, behorend tot de modaliteit van de Gereformeerde Bond.

„De Heere gedenke al onze zieken tot waarachtige bekering. Die moordenaar vroeg: „Heere, gedenk mijner...” Wanneer gedenkt de Heere aan een zondaar? Als zij met ootmoed smekend komen en in Christus tot Hem naderen. Want de Heere vergeet het geroep Zijner ellendigen niet. Achteraf zien ze dat al hun zuchten slechts een nazuchten is van de Geest der genade en der gebeden. Wat is het toch een eenzijdig Godswerk. Er kan geen zucht van een mens bij, zelfs geen nagelschap. Als er van ons iets bij zit, dan is het nog eeuwig verloren. Al wat Gij wrocht, zal juichen tot Uw eer. En daar gaat het om. Daar gaat het Zijn Kerk ook om. Gods deugden mogen niet gekrenkt, Gods eer niet geschonden. Ze willen er niets van hebben als Gods eer schade moet lijden. God moet God blijven. Ik ben God, zegt Hij, en geen mens, de Heilige Israëls in het midden van u. Wat is er veel dat zichzelf zalig spreekt en gerust stelt, maar God weet er niet van. Straks zullen ze het wel horen: „Ik zeg u, Ik ken u niet.” De Heere heeft nooit aan hen gedacht, en zij dachten nooit aan God en Zijn deugden. Och, dan hoor ik de dichter droevig, doch blijde zingen: Ik ben wel ellendig en nooddruftig, maar de Heere gedenkt aan mij. Op grond van dat gedenken Gods worden ze zalig. God heeft gedacht aan Zijn genade. God heeft Zijn volk bezocht. Van eeuwigheid gekend en toegebracht in de tijd. Want God gedenkt aan Zijn barmhartigheid en in Zijn welbehagen gedenkt Hij aan Zijn wormke Jakobs. Hij zal hen nimmer om doen komen, die duizendmaal omkomen met zichzelf.”

Het past mij niet hierover allerlei laatdunkende opmerkingen te maken. Maar ik vraag mij wel af: Moet dat nu zo? Toen ik aan een jonge broeder vroeg wat hij hiervan dacht antwoordde hij: Ik word er zo moe-

deloos van. Ja, dat is één facet van het geheel. Maar ik vind het vooral triest, dat hier ten aanzien van de zieken zo generaliserend gesproken wordt. Is de bekering de invalshoek voor de benadering van alle zieken in de gemeente? Waarom moeten regelmatig de zware bastonen van het gericht doorklinken? Zou een patiënt daar werkelijk van opknappen? Wie durft zo maar een link te leggen naar de uitzonderlijke omstandigheden waarin die moordenaar aan het kruis zich eens bevond? Waarom wenst deze pastor de zieken, die hij opsomt, niet heel eenvoudig en menselijk van harte beterschap toe en kracht om te dragen wat God hun oplegt? Waarom wordt de mens uiteindelijk mede teruggeworpen op zichzelf en niet in duidelijke woorden de weg naar Christus gewezen? Waar straalt hier de grote rijkdom van het genadeverbond door? Wij beklagen hen, die zó worden aangesproken en toegesproken!

Opbouwend?

U weet vast wel iemand
die een abonnement zou
'moeten' hebben op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres invult
sturen wij een proefnummer.
(U mag ook bellen: tel. 010-4550802)

Naam:

Straat:

Postcode:

Woonplaats:

Sturen naar:

Administratie Opbouw
Postbus 84183
3009 CD Rotterdam

K. Holwerda, Winsum

Het kinderlied in de eredienst

In de 'Tehuisgemeente' in Groningen is het alweer geruime tijd gebruik dat kinderen na hun terugkeer uit de kindernevendienst de gemeente een lied opgeven. Meestal drie kinderen elk een lied, waarvan dan in de regel één strofe gezongen wordt. Maar uiteraard zijn ook andere varianten denkbaar: er zijn nu eenmaal maar weinig strofen (zowel uit de psalmen als uit de gezangen) die echt goed op zichzelf gezongen kunnen worden.

Kinderen die de gemeente een lied opgeven. Een gebruik dat niet alleen de kinderen, maar ook de ouderen als een verrijking van de zondagmorgendienst ervaren. Ook een gebruik dat als vanzelf een aantal vragen wakker roept. Ik noem er enkele. Uit welk repertoire kunnen de kinderen kiezen? Welke betekenis heeft het lied van de kinderen voor de gemeente? Welke plaats en welke functie krijgt het in de dienst? Wat hier verder volgt wil een aanzet zijn voor een bezinning op dergelijke vragen. Een uitnodiging ook aan andere gemeenten daarin mee te denken en te experimenteren. Want het is zinvol wanneer gemeenten ervaringen en overwegingen uitwisselen als het gaat om de invulling van de erediensten. En daarbij verdient ook de plaats van de kinderen in de dienst de volle aandacht.

Het Liedboek

In Groningen is de keuze van liederen die de kinderen de gemeente kunnen opgeven uit praktische overwegingen voorts nog beperkt tot het *Liedboek voor de kerken*. Die keuze van de kinderen blijkt in de praktijk veelzijdig en meer dan eens verrassend.

Dat neemt niet weg dat de vraag gesteld kan worden in hoeverre bij de samenstelling van het Liedboek aan de kinderen gedacht is en hoe wij de kinderen met het Liedboek laten kennismaken.

Achterin het Liedboek is een lijst te vinden met liederen die geschikt zijn om kinderen met het Liedboek vertrouwd te maken¹. Voor die lijst zijn die liederen uit het Liedboek uitgekozen, die het meest geschikt lijken om ze met kinderen te zingen. Om allereerst de kinderen en daarna ook de volwassenen te leren zingen uit het *Liedboek voor de kerken* is destijds door Evert Westra een leerang bij het Liedboek geschreven onder de titel *Het jaar rond*². Dit boek is een handreiking voor leerkrachten in het basisonderwijs. Voor elke week van het jaar staan drie liederen aangegeven voor achter-

eenvolgens de onderbouw, de middenbouw en de bovenbouw. De moeilijkheidsgraad van de liederen is met het oog op de verschillende leeftijdsgroepen zorgvuldig bepaald. Alle liederen zijn voorzien van catechetische en muziekdidactische aanwijzingen.

Ook Arie Eikelboom geeft in zijn opstel *Kerklied; kerk en kind*³ een handreiking hoe kinderen stap voor stap met de teksten en de melodieën van de psalmen en de gezangen uit het Liedboek vertrouwd gemaakt kunnen worden. Hij geeft lijsten van psalmen en gezangen (of voor de jongsten losse strofen daaruit) die geschikt zijn voor 6-8 jarigen, 9-10 jarigen en 11-12 jarigen. Gaandeweg nemen omvang en moeilijkheid van tekst en melodie toe. School en kindernevendienst kunnen daar hun voordeel mee doen.

Weinig kinderliederen

Kinderliederen ontbreken niet geheel in het Liedboek. De liederen die Luther bestempelde als 'kinderlied' (de gezangen 133 en 310) zijn geen kinderliederen in de zin van vandaag. Van de nieuwere liederen zijn de gezangen 47 en 320 geschreven als kinderlied (gezag 47 blijkt door de kinderen dan ook regelmatig opgegeven te worden). In het *Liedboek voor de kinderen*⁴ zijn vier liederen te vinden die naderhand ook in het *Liedboek voor de kerken* opgenomen zijn (de gezangen 47, 54, 55 en 301).

Toch blijft het een gegeven dat in het Liedboek maar weinig echte kinderliederen zijn opgenomen, terwijl goede kinderliederen onmisbaar zijn om kinderen in te leiden in de wereld van het kerklied.

Met name de bekend geworden bundels bijbelliederen *Alles wordt nieuw* van Hanna Lam en Wim ter Burg blijken te voorzien in de vraag naar kinderliederen. Deze bundels worden op veel christelijke basisscholen gebruikt.

Alles wordt nieuw in een goedkope editie

Sinds kort bestaat er van deze bundels een goedkope uitvoering, speciaal voor kerken (de kosten in verband met auteursrechten bij overname van afzonderlijke liederen uit deze bundels in eigen gemeentebundels zijn namelijk vrijwel niet op te brengen). Uitgeverij Callenbach te Nijkerk berekent dan een prijs van f 7,50 per exemplaar bij een afname van tenminste 300 exemplaren (bij een afname van nog grotere aantal-

len zakt de prijs per exemplaar nog verder). Deze goedkope uitvoering⁵ bevat alle 80 bijbelliederen uit de vier eerdere deeltjes in één band. Bij tijdige bestelling worden de bundels eind oktober 1990 geleverd. Om de kinderen gelegenheid te geven ook door hen thuis, op school of in de kindernevendienst geleerde liederen uit *Alles wordt nieuw* te kiezen, zou de gemeente in Groningen deze goedkope editie graag aanschaffen. Maar zij is niet in staat 300 exemplaren af te nemen. Daarom zou zij graag samen met één of meer andere gemeenten een bestelling doen. Gemeenten die daarvoor belangstelling hebben worden daarom uitgenodigd daarover contact op te nemen met ondergetekende⁶; in verband met een tijdige bestelling bij de uitgever graag voor 15 augustus 1990.

De betekenis van het kerklied voor de kinderen

De betekenis van het kerklied voor de kinderen moet niet onderschat worden. In de eerste plaats heeft het kerklied een catechetische functie: het speelt een rol in de geloofsopvoeding. Tegelijk draagt het ook bij aan de literaire en muzikale vorming van de kinderen. Zeker waar de school die taak laat liggen heeft de kerk een verantwoordelijkheid daarvoor.

De plaats van het lied van de kinderen in de gemeente

Omdat de kinderen helemaal bij de gemeente horen is het goed ook in de kerkdienst met hen rekening te houden en aandacht aan hen te besteden. Het inruimen van een plaats in de dienst voor het lied van de kinderen is één manier waarop dat kan. Daarnaast bestaan er uiteraard andere mogelijkheden: de kinderen kunnen betrokken worden bij de leefregel, de schriftlezing, de preek, de gebeden, de viering van doop en avondmaal, de inzameling van de gaven of de muziek in de dienst. Enkele suggesties in dat verband zijn de volgende.

Voor de leefregel of de schriftlezing kan een eenvoudiger bewerking of vertaling van de bijbeltekst gekozen worden en die kan eventueel ook weer vertolkt worden door een kind. Verder rijst de vraag in hoeverre naast het woord het beeld en de lichaamsbeweging van belang zijn voor het kind en een plaats mogen krijgen in de kerkdienst. Kinderen kunnen gebedsintenties aandragen en bij een goed bege-

leide voorbereiding wellicht ook voorbeden uitspreken.

Met kinderen kan over de betekenis van doop en avondmaal gepraat worden (nog afgezien van de vraag of kinderen de maaltijd van de Heer meevieren).

De kinderen kunnen dienst doen als collectanten of betrokken worden bij de toelichting op de bestemming van de in te zamelen gaven.

Dit is niet meer dan een hand vol mogelijkheden, waarop hier verder niet uitvoerig kan worden ingegaan. En natuurlijk hoeft niet alles in elke dienst.

Om terug te komen op het lied van de kinderen: de door kinderen ingebrachte liederen kunnen een zelfstandig deel in het geheel van de kerkdienst vormen. Ze hebben dan een eigen waarde; niet alleen voor de kinderen, maar voor heel de gemeente. Deze liederen kunnen eventueel ook functioneren als vooroefening van liederen die in een speciaal op de kinderen gerichte dienst op één van de komende zondagen gezongen zullen worden.

Maar nog mooier is het wanneer het lied van de kinderen een organische plaats in de dienst kan krijgen. Dat kan wanneer bijvoorbeeld in de dienst een lied gezongen wordt waarvan de kinderen één strofe of enkele strofen geleerd hebben, die zij dan ook in een vorm van beurtzang voor hun rekening nemen. Een andere mogelijkheid is dat op zondag in de dienst liederen gezongen worden die de kinderen in de week daarvoor op school geleerd hebben.

Leesrooster

Die aansluiting tussen school en kerk is al oud in de christelijke kerk. In onze tijd liggen er nieuwe mogelijkheden wanneer aansluiting gezocht wordt bij een leesrooster.

De al genoemde leergang bij het Liedboek *Het jaar rond* van Evert Westra sluit aan bij een een-jarig leesrooster dat verschenen is onder de titel *De adem van het jaar*⁷.

Dit rooster is een bewerking van gegevens uit de Romeinse, Lutherse en Anglicaanse liturgische tradities. Het loopt van de eerste adventszondag tot de zondag van de voleinding en doorloopt daarbij de perioden van advent, de kersttijd, de epifaniëntijd, de voorbereiding op pasen, de paastijd, de zomer en de herfst⁸. Het suggereert voor elke zondag van dat kerkelijk jaar een aantal vaste schriftlezingen (uit de profeten, de brieven en de evangeliën) en gezangen (met name de intochtspsalmen). Onder meer de van het Liedboek

bekende dichter Willem Barnard heeft de hand gehad in deze uitgave en veel van zijn liedteksten zijn dan ook ontstaan binnen het raam van dit leesrooster, dat wil zeggen in nauwe aansluiting bij de daarin genoemde schriftlezingen voor een bepaalde zondag.

Inmiddels is door de Raad van Kerken een oecumenisch leesrooster ontwikkeld dat twaalf jaren beslaat en in de jaren 1977-1989 zijn beslag heeft gekregen. Het boekje *Context*⁹ presenteert een leesrooster voor de jaren 1989-1992. Dit rooster vermeldt voor elke week een hoofdlesing voor de kerkdienst en de kindernevendienst, een lied voor school en kerk en bijbelgedeelten voor behandeling op school. Waar bij dat rooster aangesloten wordt zijn in kerk en school (en gezin) dezelfde bijbelse thema's aan de orde en worden op school en thuis door de kinderen liederen geleerd die op zondag een plaats kunnen krijgen in de orde van dienst. Aansluiting bij dat leesrooster biedt overigens nog een aantal voordelen. Omdat tijdig bekend is wat op een bepaalde dag aan de orde zal zijn, is het veel eenvoudiger andere (zowel oudere als jongere) gemeenteleden dan de voorganger te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van diensten.

In het leesrooster komt in een periode van twaalf jaren vrijwel de gehele Schrift aan de orde en speelt de doorlopende lezing van bijbelboeken (echt in het spoor van bijvoorbeeld ook Calvijn) een belangrijke rol. Daarmee biedt het leesrooster de gemeente een mogelijkheid op een samenhangende wijze met de Schriften bezig te zijn.

Het leesrooster kan zo van grote catechetische waarde worden voor de gemeente, die immers ook een lerende gemeente is. Die catechetische waarde wordt nog versterkt door het samen oplopen van kerk, school en gezin.

Die catechetische waarde van het werken met een leesrooster is zeker van belang waar de Catechismus-prediking in onbruik is geraakt. Het volgen van een leesrooster voorkomt dan meteen dat de gemeente wat betreft de keuze uit de Schriften overgeleverd raakt aan de willekeur van een predikant.

Het leesrooster biedt ook in ruime mate aanknopingspunten om de actualiteit en de diaconale taak van de gemeente in deze wereld ter sprake te brengen.

Kortom: het geven van een plaats in de eredienst aan de kinderen en hun lied kan nog heel wat met zich meebrengen.

1 Bladzijde 794.

2 Verschenen in 1979 bij Wolters-Noordhoff te Groningen.

3 Opgenomen in de brochure *Kind & Kerklied* (1985); te bestellen bij de Stichting Centrum voor de Kerkzang (Om de Kamp 9, 7964 KT Ansen).

4 Onder redactie van Dr. J.L. Klink en Tera de Marez Oyens verschenen bij uitgeverij Calenbach te Nijkerk.

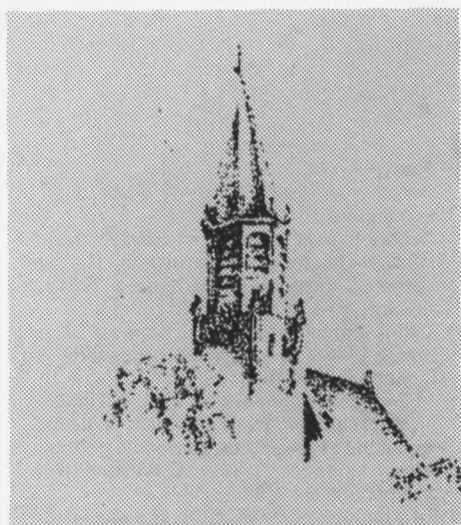
5 11,5 x 19,5 cm; 144 pagina's; op het omslag en de titelpagina wordt de naam en desgewenst het zegel van de gemeente gedrukt.

6 Adres: Meander 19, 9951 VD Winsum (Gr.); telefoon: 05951-3708.

7 Te bestellen bij de Prof. Dr. G. van der Leeuw-Stichting (Postbus 9390, 1006 AJ Amsterdam).

8 In het Liedboek is deze indeling van het kerkelijk jaar gedeeltelijk gevolgd (zie de gezangen 116-259).

9 Te bestellen bij de Nederlandsche Zondagschool Vereeniging (Bloemgracht 65, 1016 KG Amsterdam).

Kerknieuws

Delegatie Soembanese kerken

Delegatie naar Soembanese kerken behouden teruggekeerd

Namens de Ned. Geref. Kerken (Kommissie voor kontakt en samenspreking met andere kerken) hebben de brs. P. Wassenaar, lid van de kommissie, en ds. C.A. Versluis een bezoek gebracht aan de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba (Gereja-Gereja Bebas Sumba-Timur dgs). Van 5 tot 26 juli 1990. Al vele jaren hebben de kerken daar om zo'n bezoek gevraagd.

De afgevaardigden zijn eerst ontvangen te Parai Puluhamu. Deze plaats fungeert als centrum. Daar staat de school voor Opleiding tot evangelist en predikant. De docent is ds. P.P. Goossens, bijgestaan door ds. R.T.H. Ratuwula. Deze zijn beiden als predikant verbonden aan Parai Puluhamu.

Bovendien zijn in deze plaats allerlei 'ontwikkelingsprojecten' gestart, uitgetoetst, uitgewerkt. O.a. om de financiële onafhankelijkheid te bevorderen.

In Parai Puluhamu werd ook de jaarlijkse synode gehouden van 10 tot 12 juli.

Vervolgens hebben de afgevaardigden een visitatie-reis meegemaakt. 7 van de 13 kerken zijn bezocht. Over grotendeels erbarmelijk slechte wegen. Niet alle kerken die op het reisplan voorkwamen, konden worden bezocht. De reis werd onderbroken door een ongeluk met de jeep in het gebergte. Door een wonder Gods zijn alle zeven inzittenden in het leven gespaard. Vrij bovenaan het ravijn, waarin de jeep rolde, knapte het dak van de jeep en werden allen uit de auto geworpen. Gealarmeerde gemeenteleden uit de verre omtrek boden na uren wachten eerste hulp aan gewonden en gekneusden. Deze hebben er ook voor gezorgd dat er vervoer en hulp van verre kwam. Ir. R. de Vries en ds. A. Pol kwamen, zodra het bericht hen bereikte, onmiddellijk in actie om te helpen. Zij

zijn op Soemba in dienst voor de Gereja-Gereja Reformasi namens de Geref. Kerken (Vrijgemaakt). Door de inzet, E.H.B.O., en gastvrijheid van hen en hun vrouwen konden gewonden helemaal tot in Waingapu in het ziekenhuis behandeld worden en weer verder voortgeholpen. In alle kerken op Soemba is de HEERE dank gebracht om het bezoek en met name om de bewaring en bescherming, die Hij geschonken heeft.

Ned. Geref. Kerken van Enschede-noord en zuid

Aan de jongelui die in Enschede gaan studeren.

Nog even en dan vangen de studies weer aan. Misschien ga je de week-ends naar huis; toch zul je veel tijd in Enschede doorbrengen. De kerkeraden van de Ned. geref. kerk van Enschede-Noord en Enschede-Zuid willen je laten weten dat ze er ook voor jou zijn. Neem kontakt op met, of geef je adres door aan één van onderstaande jeugdouders, duik in geen geval onder.

H. Drost, Elferinksweg 40, tel.: 053-313709; S.J. de Vries, Floraparkstraat 25, tel.: 053-335782; J. Lasche, Wilthuislanden 15, tel.: 053-771099.

Succes bij je studie en tot ziens!

Beroepbaar gesteld

Br. C.P. Kleingeld werd door de regio Den Haag beroepbaar gesteld in onze kerken. Zijn adres luidt: Loenhorst 49, 2402 LV Alphen a/d Rijn. Tel.: 01720-33562.

Ned. Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg

Het secretariaat van de Zendingscommissie berust bij: Mw. F.M. de Graaf-van Diermen. Adres: Zuiderzeelaan 10, 3752 TD Spakenburg. Tel.: 03499-85037.

De penningmeester van de Zendingscommissie is: de hr. G. Heuveling, Zanglijster 51, 3752 ME Bunschoten. Tel.: 03499-82579.

*Want niemand onzer leeft voor zichzelf,
en niemand sterft voor zichzelf;
want als wij leven het is voor de Here,
en als wij sterven, het is voor de Here.
Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heren.*

Rom. 14 : 7 en 8

De Here heeft op Zijn tijd, voor ons nog onverwachts, tot Zich genomen, mijn lieve man, onze zorgzame vader en grootvader

HENDRIK SCHUTTE

5-3-1910

25-7-1990

IJsselmuiden,	G. Schutte-Prins
Marknesse,	Martha en Chris Simonse
	Gerdien, Christiaan, Hennie,
	Wim-Martijn, Sander
Kampen,	Henk Schutte en Martha
	Brouwer
	Michiel, Matthijs, Jos
Kampen,	Allard en Willy Schutte
	Henk-Jurriën, Gerrieke, Beatrix,
	Wim, Esther
Huttwil, (Zwitserland)	Aly Schutte
Emmeloord,	Diny en Henk Unij
	Herco, Arjen
Ens,	Jurrie en Gea Schutte
	Martine, Paulien, Geert-Jurriën
Rijssen,	Gerry Schutte
Apeldoorn,	Henny en Gerrit Bredenhoff
	Jaap, Rob, René

Baan 27^a
8271 BD IJsselmuiden

De begrafenis heeft plaatsgevonden op 30 juli om 13.00 uur op de Algemene Begraafplaats van Kampen te IJsselmuiden.